

- SENBAZURU. CONSTRUIRE LA PAU -

1. INTRODUCCIÓ	3
2. CONNECTANT MONS EDICIÓ 2017-2018. CARACTERÍSTIQUES GENERALS	4
2.1. OBJECTIUS GENERALS DE LA PROPOSTA 2017-2018	4
2.2. PERSPECTIVES TRANSVERSALS	4
3. PROPOSTA D'INFANTIL I PRIMÀRIA. CARACTERÍSTIQUES GENERALS	5
3.1. OBJECTIUS ESPECÍFICS PER A INFANTIL I PRIMÀRIA	5
3.2. CONTINGUTS PRIORITZATS PER CICLES	5
3.3. CONTINGUTS PER FASES	6
4. METODOLOGIA EDUCATIVA	7
4.1. INTRODUCCIÓ A LA PROPOSTA METODOLÒGICA	7
4.2. TIPUS D'ACTIVITAT	8
4.3. EINES DE COMUNICACIÓ	9
5. INTRODUCCIÓ A LA CULTURA DE PAU I A LA RESOLUCIÓ DE CONFLICTES	10
Fase 1: Introducció de conceptes i presentació dels grups	10
Fase 2: Preparar-se per al conflicte: provenció	16
Fase 3: Analitzar conflictes (propers i llunyans) per buscar solucions	18
Fase 4: Participar per a la pau	22
6. SENBAZURU. CONSTRUINT LA PAU 6-8 anys (INFANTIL)	24
6.1. TAULA RESUM ACTIVITATS I FASES	24
6.2. PAUTES METODOLÒGIQUES PER AL DESENVOLUPAMENT DE LES ACTIVITATS PER FASES	26
Fase 1: Introducció de conceptes i presentació dels grups	26
Fase 2: Preparar-se per al conflicte: provenció	28
Fase 3: Analitzar conflictes (propers i llunyans) per buscar solucions	32
Fase 4: Participar per a la pau	37
Fase 5: Producte final	45

1. INTRODUCCIÓ

Senbazuru és el nom que es dona a les 1.000 grues de papiroflèxia que, segons la tradició japonesa, es fan per aconseguir complir un desig. S'han convertit en un símbol pacifista a tot el món a partir de la història de la Sadako, una nena afectada per la bomba d'Hiroshima, que va decidir fer-les amb el desig de curar-se i que el món pogués viure en pau.

La promoció d'una cultura de pau i de la no-violència és un dels objectius de desenvolupament sostenible que la comunitat internacional s'ha marcat per fer front als reptes que plantegen el nostre món i la nostra societat.

Construir la pau i posar fi a la cultura de la violència és una responsabilitat de totes les persones, i per això cal una educació que valori i promogui les actituds no-violentes en tots els àmbits de les nostres relacions. Actituds que afavoreixin la cooperació, que valorin la igualtat entre els gèneres, la riquesa de la diversitat, i que busquin la comunicació efectiva i empàtica, promovent la participació democràtica i activa de la ciutadania per a la construcció d'un món més just i sostenible.

Aquest curs la proposta didàctica Connectant mons dirigeix la mirada cap als conflictes que es donen en les nostres relacions i la manera d'abordar-los, en el nostre entorn i al món, per analitzar-los i aprendre a resoldre'ls des d'un enfocament positiu, constructiu i no-violent. Per mitjà de diferents activitats vivencials i participatives, es buscarà dotar d'eines que permetin identificar i analitzar qualsevol tipus de violència i treure partit de l'oportunitat de transformació que ofereix cada conflicte. Perquè l'alumnat prengui consciència de la importància de participar activament en la construcció de la cultura de pau, es busca potenciar el desenvolupament d'actituds proactives per prevenir la violència i la promoció d'iniciatives que afavoreixin la creativitat, el desenvolupament sostenible i el dret de totes les persones a una vida digna i en pau.

2. CONNECTANT MONS EDICIÓ 2017-2018. CARACTERÍSTIQUES GENERALS

2.1. OBJECTIUS GENERALS DE LA PROPOSTA 2017-2018

- Reconèixer la perspectiva positiva i àmplia de la pau com el dret de tota persona a una vida digna.
- Comprendre i analitzar de manera crítica les diferents formes de violències que es donen i les seves conseqüències.
- Fomentar les actituds que contribueixen a la resolució no-violenta dels conflictes, analitzant els elements que influeixen en el seu desenvolupament.
- Promoure la ciutadania activa i el compromís personal i col·lectiu amb la construcció de pau, oferint alternatives de pau i resolució no-violenta de conflictes.

2.2. PERSPECTIVES TRANSVERSALS

- Participació: motivació a participar en les múltiples formes de contribuir a la cultura de pau a l'abast de l'alumnat.
- Diversitat: valoració dels diferents tipus de diversitat com a condició per concebre la perspectiva positiva del conflicte.
- Gènere: reconeixement de les diferències de gènere en relació amb el conflicte i la pau.

3. PROPOSTA D'INFANTIL I PRIMÀRIA. CARACTERÍSTIQUES GENERALS

3.1. OBJECTIUS ESPECÍFICS PER A INFANTIL I PRIMÀRIA

1. Comprendre les concepcions de pau, violència i conflicte.
2. Reforçar les habilitats personals i grupals per ser agents de canvi positiu en el conflicte i la pau.
3. Adquirir la capacitat d'analitzar conflictes i de proposar opcions de canvi.
4. Motivar per participar en la transformació d'un món més pacífic.

3.2 CONTINGUTS PRIORITZATS PER CICLES

D'acord amb el desenvolupament de l'alumnat, els continguts de cada cicle s'han adaptat a les edats, des d'una dimensió de la pau més propera (per a l'etapa d'infantil es tracten els conflictes quotidians, l'educació emocional, la diversitat a l'aula, els gestos quotidians de pau) a una dimensió internacional de la pau (per a l'etapa 10-12 anys, es tracten els conflictes propers i internacionals, i la pau local i global).¹

NIVELL	PRIORITZACIÓ DE CONTINGUTS	ANIMACIÓ	PRODUCTE FINAL
3-5 anys	<ul style="list-style-type: none"> • Emocions en els conflictes • Diferents maneres de reaccionar davant d'un conflicte (violència, passivitat, cooperació...) • Normes d'aula • Gestos quotidians de pau 	La maga de la companyia de circ Senbazuru explica els seus trucs, que permeten resoldre els conflictes més fàcilment.	Fabricació d'una caps de trucs de màgia amb objectes que remeten als trucs per resoldre conflictes.
6-10 anys	<ul style="list-style-type: none"> • Emocions i necessitats en els conflictes • Preparar-se per al conflicte: estima (i valoració de la diversitat), confiança, comunicació empàtica, cooperació... • Anàlisi del conflicte (persona, procés, problema) • Normes d'aula • Gestos de pau, locals i globals 	La maga de la companyia de circ Senbazuru explica els seus trucs, que permeten resoldre els conflictes més fàcilment.	Fabricació d'una maleta de trucs de màgia amb objectes que remeten als trucs per resoldre conflictes.
10-12 anys	<ul style="list-style-type: none"> • Emocions i necessitats en els conflictes • Preparar-se per al conflicte: estima (i valoració de la diversitat), confiança, comunicació empàtica, cooperació... • Anàlisi del conflicte (persona, procés, problema) • Normes d'aula • Gestos de pau, locals i globals 	Dos personatges reals compromesos amb la pau, la Sadako Sasaki i l'Emmanuel Jal, animen a prendre la iniciativa i a participar a favor de la pau.	Composició d'una cançó de hip-hop que denuncia la violència i apunta les propostes de pau que pot assumir l'alumnat.

¹ La definició dels continguts per a cada etapa s'ha basat en la identificació de competències de Cultura de Pau per a cada cicle de primària definides en el marc del projecte "[Competències i Educació per al Desenvolupament](#)".

3.3 CONTINGUTS PER FASES

Les activitats a Connectant mons estan dividides en 5 fases, cadascuna amb una durada en setmanes diferent. En cada fase es proposen un seguit d'activitats, que es fan abans del tancament de la fase, de manera que totes les classes participants puguin anar avançant a la vegada.

A més de les fases de presentació i de producte final, les tres fases intermèdies faran referència als tres temes següents, amb les subsegüents propostes d'acció per al producte final:

	TEMA	CONTINGUTS PER AL PRODUCTE FINAL*
FASE 2	Resoldre conflictes de manera positiva: provenció	Propostes de pau individual i relacional (nivell micro)
FASE 3	Analitzar i resoldre els conflictes	Propostes de pau a l'aula i al centre escolar (nivell meso)
FASE 4	Participar per a la pau	Propostes de pau en l'entorn i al món (nivell macro)

* Tot i que en cada fase els temes s'abordaran a diferents nivells (del personal al global), en cada fase l'èmfasi de les propostes es distribuirà d'aquesta manera (micro, meso, macro).

4. METODOLOGIA EDUCATIVA

4.1. INTRODUCCIÓ A LA PROPOSTA METODOLÒGICA

Educar per a una cultura de pau requereix dotar tot procés educatiu d'una coherència entre els continguts proposats, l'actitud de l'educador o educadora, els temps i les estructures educatives, i les metodologies utilitzades.

Ara ens agradaria posar el focus en la proposta metodològica amb l'objectiu de facilitar i motivar el professorat participant. Les sessions i les activitats que proposem presenten un ordre que pot facilitar l'assoliment dels objectius plantejats, si bé seria interessant que s'avancés en forma d'espiral, és a dir, repetint el mateix missatge i els mateixos objectius en totes les sessions, però aprofundint, matisant i guanyant cada vegada més complexitat, sempre atenent a les necessitats del grup-classe. Alguns dels principis metodològics en què es basa aquesta proposta són els següents:

1. **La importància de partir de la realitat del mateix grup**, de la seva experiència individual i col·lectiva, dels seus interessos i necessitats, de la seva cultura, del seu coneixement, dels seus valors i dels seus codis preestablerts. Cal reconèixer aquesta experiència i convertir-la en una eina potencial de canvi.
2. **Un enfocament socioafectiu i sociocrític:**² les activitats que plantejem no defugen l'aprenentatge exclusivament cognitiu-intel·lectual (basat en la seqüència: analitza, reflexiona, argumenta), sinó que volen anar més enllà i endinsar-se en el terreny de les experiències vivencials en primera persona. Un enfocament que després ens permeti avaluar com ens hem sentit i establir connexions amb l'entorn més immediat. Per altra banda, és clau desenvolupar un esperit crític. Entendre que la cultura de l'esforç també comporta aprendre que els drets no els regalen i que cal lluitar per aconseguir-los. Fer una lectura crítica de nosaltres i del nostre entorn també comporta aprendre a desobeir, argumentant per què es desobeeix, assumint les conseqüències i plantejant alternatives.
3. **El procés artístic com a motor del canvi:** si dèiem que l'aprenentatge cognitiu-intel·lectual sovint fomenta l'aprenentatge lineal, la possibilitat de recuperar el nostre sentit artístic, el que tots i totes portem dins, ens obre les portes a la transformació des del descobriment del poder no-violent de l'acte creatiu. Si alguns dels aprenentatges tradicionals ens proposen transitar entre A i B, la creativitat i la imaginació ens poden portar allà on nosaltres vulguem. Així experimentarem amb activitats que posen en joc les nostres habilitats plàstiques, teatrals o audiovisuals.
4. **L'aprenentatge cooperatiu:** l'aprenentatge cooperatiu és una metodologia que promou el coneixement i la relació entre companys i ajuda a crear un clima de confiança i d'ajuda mútua. Tal com el defineixen David i Roger Johnson, aquest aprenentatge és "una producció en comú que, per concretar-se, necessita la participació i la interdependència de dues persones o més, cadascuna exercitant un rol específic i unes habilitats, a la vegada que segueixen un procés diferenciat i són complementaris els uns dels altres". Els elements clau que s'han de donar són: la interdependència positiva entre estudiants; l'assumpció de responsabilitat individual en el projecte; les habilitats d'intercanvi personal i en petit grup; i la consciència del propi funcionament com a grup.
5. **El treball per focus:** cadascuna de les sessions de treball tindrà una intenció molt delimitada. Alhora, inevitablement, en el desenvolupament de les sessions aniran apareixent temes i inquietuds d'altres

² Per aprofundir en aquesta qüestió us suggerim consultar l'article següent: Carles Vidal i Marina Caieta, "[Metodología socioafectiva y aprendizaje cooperativo en la educación universitaria](#)"

sessions. Cal, per tant, mantenir una actitud flexible i alhora enfocada. Per fer-ho, és fonamental que l'educadora tingui presents tots els temes que es tractaran i la seqüència que seguirà des de la primera fase i, a la vegada, que no perdi de vista la intenció específica de cadascuna de les fases.

Som conscients que no tot el professorat està acostumat a fer servir algunes d'aquestes tècniques, i també que, davant del dubte, alguns i algunes poden caure en la temptació de recórrer al terreny conegut. Però volem animar-vos a arriscar, a transitar la possibilitat d'equivocar-nos per aprendre i continuar creixent. L'investigador per a la pau John Paul Lederach resumeix perfectament la nostra intenció en el seu llibre *La imaginación moral*, lectura que recomanem encaridament. Aquí en teniu una cita: "...no podem escoltar i donar suport a altres persones que estan buscant la seva veu si per part nostra veiem aquest camí només com una tècnica o com la gestió d'un procés. La capacitat d'incitar la imaginació moral es connecta amb aquest nivell, perquè furga en l'origen del que possibilita el canvi transcendent: la capacitat d'arriscar".³

A mode de resum, podem concloure que el material que teniu a les mans aposta per una proposta metodològica que busca adaptar-se a les quatre formes d'aprenentatge de l'alumnat identificades per David A. Kolb. Segons l'autor, els diferents perfils de les persones fan que tinguin estils diferents d'aprenentatge, depenent de com perceben millor la informació (per mitjà de la teoria/de les emocions) i de com processen aquesta informació (per mitjà de l'observació/de l'aplicació). A partir d'aquestes dues variables, es defineixen quatre perfils d'aprenentatge.

Per tal de respondre a les necessitats d'aprenentatge de tot tipus d'alumnes, les activitats proposades inclouen una dimensió **emocional** (Què heu sentit?); una dimensió **descriptiva** (Què ha passat en la dinàmica?); una dimensió de **conceptualització** (Com ho relacioneu amb la realitat, amb les lleis existents, amb una ideologia o una altra, amb una manera de fer o una altra?); i una part d'**acció** (Què podem fer per resoldre aquest problema? Propostes d'acció per a l'alumnat).⁴

4.2. TIPUS D'ACTIVITATS

Les activitats proposades poden tenir diverses dimensions: treball individual o d'aula, activitats per compartir amb altres grups, o activitats per involucrar les famílies. Les activitats poden tenir una, dues o tres d'aquestes dimensions.

- **Activitats d'aula:** activitats pensades per a la reflexió i la participació entre companys i companyes de la classe.
- **Activitats col·laboratives:** activitats pensades per a la reflexió, la participació i la creació col·laborativa entre les diferents classes participants de l'equip de Connectant mons.
- **Activitats amb famílies:** moltes de les activitats inclouen tasques per fer a casa. Són petites tasques per fer amb la família o amb l'entorn.

A més, es proposen algunes activitats complementàries, en el cas que es vulgui aprofundir en alguns temes:

- **Activitats complementàries o opcionals:** són activitats que s'ofereixen per ampliar el que s'està treballant en la fase.

³ Lederach, John Paul (2008). *La imaginación moral*. Madrid: Editorial Norma.

⁴ Per a més informació, es recomana la [lectura de les teories sobre els models d'aprenentatge](#) de David A. Kolb

4.3. EINES DE COMUNICACIÓ

A més de la comunicació guiada que es fa per mitjà de les activitats de cada fase, la plataforma Connectant mons té altres eines per facilitar la comunicació:

- **Perfil:** és l'espai de presentació del grup-classe a l'equip de treball a la xarxa. Us animem a completar la presentació amb una foto.
- **Equip de treball:** en aquest espai hi ha la llista de totes les classes que participen en el vostre equip de treball. Al costat de cadascuna hi ha diversos botons: un botó "@", per poder-vos escriure per mail; un botó "skype" perquè pugueu fer una trucada per Skype; i un llumet vermell o verd que indica si la classe està connectada en aquest moment.
- **Mur:** és l'espai de comunicació informal entre les classes participants. Funciona de manera similar al mur de Facebook i s'hi poden escriure comentaris o pujar arxius. En aquest espai estareu en comunicació amb totes les classes que participen a Connectant mons de la vostra mateixa franja d'edat.
- **Blog:** és l'eina principal per donar a conèixer el que ha passat a l'aula, al centre o amb les famílies al llarg de l'activitat. El blog és públic, la qual cosa vol dir que el podrà veure, llegir i comentar qualsevol persona no inscrita a Connectant mons. Així que podeu facilitar l'adreça a les famílies i amics, o a altres grups del centre... Tots els posts del blog seran a www.conectandomundos.org.
- **Gènere:** reconeixement de les diferències de gènere amb relació al conflicte i la pau.

5. INTRODUCCIÓ A LA CULTURA DE PAU I A LA RESOLUCIÓ DE CONFLICTES

FASE 1: INTRODUCCIÓ DE CONCEPTES I PRESENTACIÓ DELS GRUPS

Entre els objectius principals d'aquesta edició de Connectant mons s'ha ressaltat la importància d'aprendre a transformar els conflictes de manera no-violenta, amb la mirada posada en la promoció d'una cultura de pau. Els continguts educatius de la primera fase de la proposta són entendre els conceptes bàsics, i també presentar-se als altres grups per tal d'identificar les habilitats de la persona que vol participar per a la cultura de pau.

Introducció de conceptes

Pau, violència i conflicte són conceptes que fem servir habitualment.⁵ Això fa que ens siguin molt familiars, però també que siguin molt equívocs: no tothom entén cada concepte de la mateixa manera. Al contrari, aquests termes poden tenir significats molt diferents segons qui els faci servir, i d'aquí la importància que establim codis comuns sobre el que entenem per cadascun abans de continuar avançant.

La violència es pot definir com "aquella actitud o comportament que constitueix una violació o una privació a l'ésser humà d'una cosa que li és essencial com a persona (integritat física, psíquica o moral, drets, llibertats...)".⁶ D'aquesta manera, podem diferenciar entre tres tipus de violència:⁷

- La VIOLÈNCIA DIRECTA: la que comporta una agressió física. Un assassinat, la tortura, una bufetada, una mutilació i altres formes de maltractament físic són exemples de violència directa.
- La VIOLÈNCIA ESTRUCTURAL: violència que forma part de l'estructura social i que impedeix cobrir les necessitats bàsiques, com la generada per la desigualtat social, l'atur, les mancances nutricionals, la manca de serveis sanitaris i educatius bàsics, etc.
- La VIOLÈNCIA CULTURAL: es refereix als aspectes de l'àmbit simbòlic (religió, cultura, llengua, art, ciències...) que es poden fer servir per justificar o legitimar la violència estructural o directa; les argumentacions que ens fan percebre com a "normals" situacions de violència profunda. La violència cultural també pot prendre el nom de cultura de la violència.

Considerem la violència estructural i la cultural com a formes de violència perquè, si ens remetem a la definició de violència que hem enunciat prèviament, totes dues constitueixen una violació o privació d'alguna cosa essencial per preservar la dignitat humana. Sovint les causes d'un cas de violència directa estan relacionades amb situacions de violència estructural: moltes guerres són conseqüència d'un abús de poder que recau sobre una població oprimida, o d'una situació d'injustícia social (d'un repartiment de terres insuficient, d'una gran desigualtat en la renda de les persones, etc.). Aquesta observació no ha de servir per justificar la violència directa, sinó per entendre bé les dimensions que té i per ser capaços de poder intervenir amb antelació: minimitzar la violència estructural pot ser un mitjà de prevenció de la violència directa molt efectiu.

La pau i la cultura de pau. Abans de veure què entenem per cultura de pau, cal aclarir què entenem per pau. Sovint la percepció que se'n té és que és un valor molt important, que és una situació desitjable a la qual ens agradaria arribar. Però, en intentar precisar les condicions d'aquesta situació desitjable, apareix un concepte ambigu, emocional, difícil de definir, un ideal que no sabem concretar. La veritat és que es tracta d'un concepte complex, ampli i multidimensional, que cal analitzar. Al llarg de la història, en la cultura occidental, la pau ha tingut diferents concepcions:

⁵ Si es vol una anàlisi més detallada dels conceptes de violència, pau i conflicte, vegeu: <http://escolapau.uab.cat/img/programas/educacion/publicacion002e.pdf>

⁶ Seminario de Educación para la paz-APDH (2000). *Educación para la paz. Una propuesta posible*. Madrid: Catarata.

⁷ Aquesta distinció de tres dimensions de la violència, ja clàssica, és de Johan Galtung en diversos dels seus nombrosos llibres.

- A l'antiga Grècia, EIRENE era el terme amb el qual es feia referència a la pau, amb una idea de pau com un estat de tranquil·litat, de serenitat, d'absència d'hostilitats entre ciutats gregues; és a dir, una harmonia en la unitat interior i social grega.
- La noció de PAX romana, per la seva banda, feia referència al respecte a la legalitat, a mantenir la llei i l'ordre establert. En definitiva, a vetllar per l'absència de conflictes i rebel·lions violentes dins dels límits de l'Imperi Romà controlat per un poderós aparell militar. Aquest model respon a una estructura social i econòmica imperialista i, per tant, busca mantenir l'*statu quo*, és a dir, defensar els interessos dels qui es beneficien de l'estructura de l'Imperi respecte als qui queden en la perifèria. Una concepció molt negativa i manipuladora de la pau, entesa com a mera absència de guerra i de desordres interns, i a la qual ens referim com a **PAU NEGATIVA**.

Si el que volem és una pau per a totes les persones, alliberadora i constructiva, cal superar la pau negativa i partir d'una concepció més rica i positiva de la pau. Així, entenem per **PAU POSITIVA** "el procés de realització de la justícia en els diferents nivells de la relació humana. És un concepte dinàmic que ens porta a fer aflorar, afrontar i resoldre els conflictes de manera no-violenta per aconseguir una harmonia de l'ésser humà amb si mateix, amb les altres persones i amb l'entorn natural".⁸

És a dir, la pau positiva és molt més que una mera absència de guerra, i intentar construir-la comporta crear unes relacions basades en la cooperació, el suport mutu, la col·laboració i la creació de condicions de confiança recíproca.

En conseqüència, considerarem una CULTURA DE PAU la "que promogui la pacificació. Una cultura que inclogui estils de vida, patrons de creences, valors i comportaments que afavoreixin la construcció de la pau, i que acompanyi els canvis institucionals que promoguin el benestar, la igualtat, l'administració equitativa dels recursos, la seguretat per als individus i les famílies, la identitat dels grups o de les nacions, sense necessitat de recórrer a la violència".⁹

En conclusió, la construcció d'una cultura de pau requereix:

- Millorar, ampliar i universalitzar els drets humans.
- Desacreditar i deslegitimar la guerra i l'ús de la violència.
- Potenciar el coneixement i el diàleg entre cultures i religions.
- Superar la mística de la masculinitat per mitjà de l'empatia, l'afecte, la tendresa i la coresponsabilitat en l'educació de les filles i fills.
- Satisfer les necessitats bàsiques i les potencialitats de desenvolupament i decisió de les persones.
- Atendre el principi de sostenibilitat i actuar d'acord amb la limitació de recursos.
- Actuar sobre les arrels dels conflictes i no només sobre les manifestacions.
- Millorar la governabilitat democràtica i incrementar la participació ciutadana.
- Desmilitaritzar les polítiques de seguretat i donar prioritat a les inversions educatives per sobre de les militars.
- Exercir una nova mirada sobre els conflictes i una educació sobre la manera de regular-los i transformar-los positivament.

El conflicte. En general es rebutja la violència directa com a model, però es desconeixen opcions alternatives per afrontar els conflictes. Això fa que, malgrat aquest rebuig, la violència continuï sent una manera massa habitual d'abordar els conflictes. Sovint es té una percepció negativa del conflicte, perquè s'associa a la violència, però l'existència d'un conflicte no implica per si mateixa l'existència d'algun tipus de violència. Educar en i per al conflicte també és un repte de l'educació per a la pau. Un repte que es concreta en tres elements:

⁸ Seminario de Educación para la paz-APDH (2000). *Educar para la paz. Una propuesta posible*. Madrid: Catarata.

⁹ Boulding, Elise (1992). «The concept of peace culture». *Peace and conflict issues after the Cold War*. París: UNESCO.

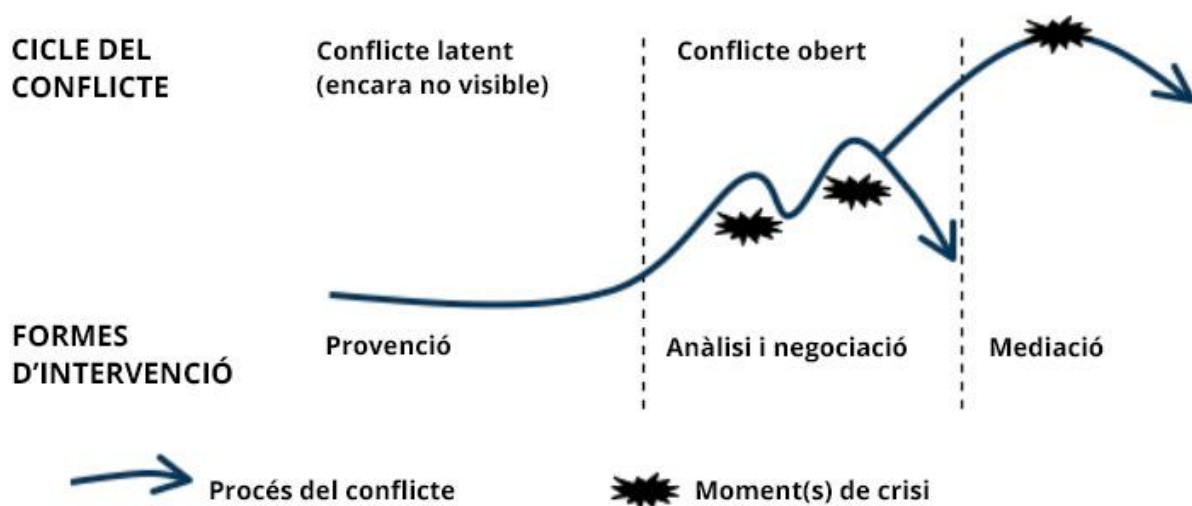
- Descobrir la perspectiva positiva del conflicte: veure'l com una manera de transformar la societat cap a cotes més altes de justícia; descobrir que pot ser una oportunitat educativa i una oportunitat per aprendre a construir altres tipus de relacions.
- Aprendre a analitzar els conflictes i a descobrir-ne la complexitat.
- Trobar solucions que ens permetin afrontar els conflictes sense violència, sense destruir les altres parts i amb la força necessària per arribar a solucions en les quals tots guanyem i puguem satisfer les nostres necessitats.

D'aquesta manera, podem definir el CONFLICTE com "aquella situació de disputa o divergència en què hi ha una contraposició d'interessos (tangibles), necessitats i/o valors en pugna entre dues parts o més".¹⁰ Cal entendre que el conflicte és consubstancial a les relacions humanes. Sovint, de la mateixa interacció entre persones sorgeixen discrepàncies degut al fet que tenim interessos o necessitats diferents; a més, el conflicte és ineludible i, per molt que vulguem tancar els ulls o que intentem evitar-lo, un cop s'ha iniciat, continua la seva dinàmica.

El conflicte s'ha d'entendre com un procés que es pot manifestar amb diferents intensitats. La crisi és un moment puntual del conflicte, quan es dona el grau més alt de confrontació, però el conflicte apareix molt abans. Saber valorar en quin moment del procés d'un conflicte ens trobem és molt important per poder aplicar una mesura o una altra. En cada moment del conflicte, en efecte, es recomana seguir una estratègia diferent. La crisi, doncs, també demana una forma de intervenir. Depenent del moment del conflicte, es recomana seguir les estratègies següents:

Il·lustració 1 Formes d'intervenció en les diferents fases del cicle del conflicte

Esquema 1: El cicle del conflicte i les formes d'intervenció (adaptat de Cascón, 2001)

En les fases següents es veuran dues d'aquestes formes d'intervenció en el conflicte: la provenció (fase 2 de Connectant mons) i l'anàlisi i la negociació (fase 3 de Connectant mons).

Una altra informació rellevant sobre el conflicte és que les persones poden adoptar diferents actituds per afrontar-lo:¹¹ alguns autors identifiquen cinc grans actituds davant el conflicte. Descobrir les pròpies i les dels

¹⁰ Cascón, Paco (2001). *Educar en y para el conflicto*. Bellaterra: Cátedra UNESCO sobre Pau i Drets Humans.

¹¹ Descripció de les actituds de Paco Cascón a *Educar en y para el conflicto*, basat en l'esquema clàssic de Thomas i Kilman.

altres serà una feina prèvia important de fer en la resolució de conflictes. Quan analitzem les nostres pròpies actituds, moltes vegades descobrim amb sorpresa com la nostra actitud davant dels conflictes és l'evasió o l'acomodació, i com d'aquí es deriva que els nostres conflictes no es resolguin.

Competició (guanyo/perds): ens trobem davant d'una situació en la qual aconseguir el que jo vull, fer valdre els meus objectius, les meves metes, és el més important, independentment que per fer-ho hagi de passar per sobre de qui sigui. La relació no importa. En el model de la competició duta fins a les últimes conseqüències, el més important és que jo guanyi i per això el més fàcil és que els altres perdin. Aquest perdre de vegades es tradueix no ja en el fet que l'altra persona no aconsegueixi els seus objectius, sinó que sigui eliminada o destruïda (la mort, l'anul·lació...). En el terreny pedagògic, busquem l'eliminació de l'altra part no pas amb la mort, però sí amb l'exclusió, la discriminació, el menyspreu, l'expulsió, etc.

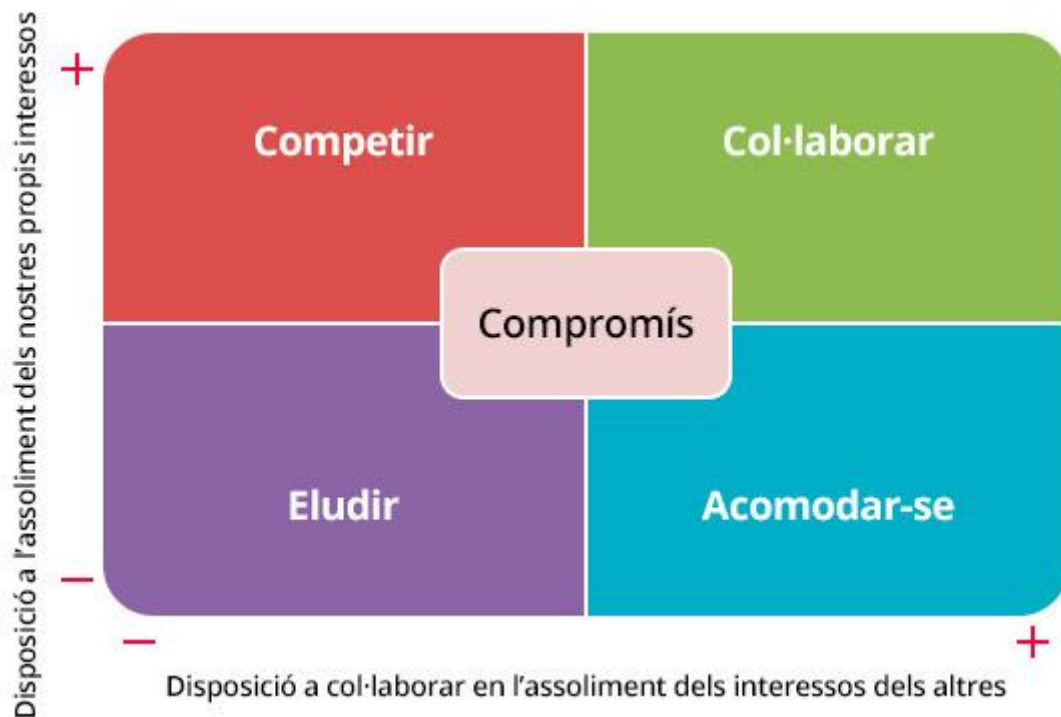
Acomodació (perdo/guanyes): per tal de no confrontar l'altra part, jo no faig valdre o no plantejo els meus objectius. És un model tan estès o més que la competició, encara que creguem el contrari. Sovint confonem el respecte o la bona educació amb no fer valdre els nostres drets perquè això pot provocar tensió o malestar. Ens anem aguantant fins que no podem més i llavors ens destruïm o destruïm l'altra part.

Evasió (perdo/perds): ni els objectius ni la relació en surten ben parats; no s'aconsegueix ni una cosa ni l'altra. No afrontem els conflictes, "amaguem el cap sota l'ala", per por o perquè pensem que es resoldran sols. No obstant això, com hem dit anteriorment, els conflictes tenen la seva pròpia dinàmica i, un cop iniciada, no s'atura sola.

Cooperació (guanyo/guanyes): en aquest model, aconseguir els propis objectius és molt important, però la relació també. Té molt a veure amb una cosa molt intrínseca a la filosofia "no-violenta": la fi i els mitjans han de ser coherents. És el model cap al qual intentarem encaminar el procés educatiu. És un model en el qual només serveixen solucions guanyo-guanyes; es tracta que tots i totes guanyem. Cooperar no és acomodar-se, no pot ser renunciar a allò que ens és fonamental. Sense cedir es pot arribar a negociar. De fet, cal aprendre a NO cedir en allò que és fonamental. Una altra cosa diferent és que es pot cedir en allò que és menys important.

Negociació: arribar a la cooperació plena és molt difícil. Per això es planteja un altre model en el qual es tracta que totes dues parts guanyin en allò que és fonamental, ja que no poden arribar al 100%. Hi ha gent que quan parla de negociació en realitat està pensant en una mera tàctica del model de la competició. Si una de les dues parts no se'n va amb la sensació que ha guanyat allò que és fonamental, no estem en aquest model, sinó en el de la competició o l'acomodació.

II·lustració 2. Actituds davant el conflicte (Thomas i Kilmann)

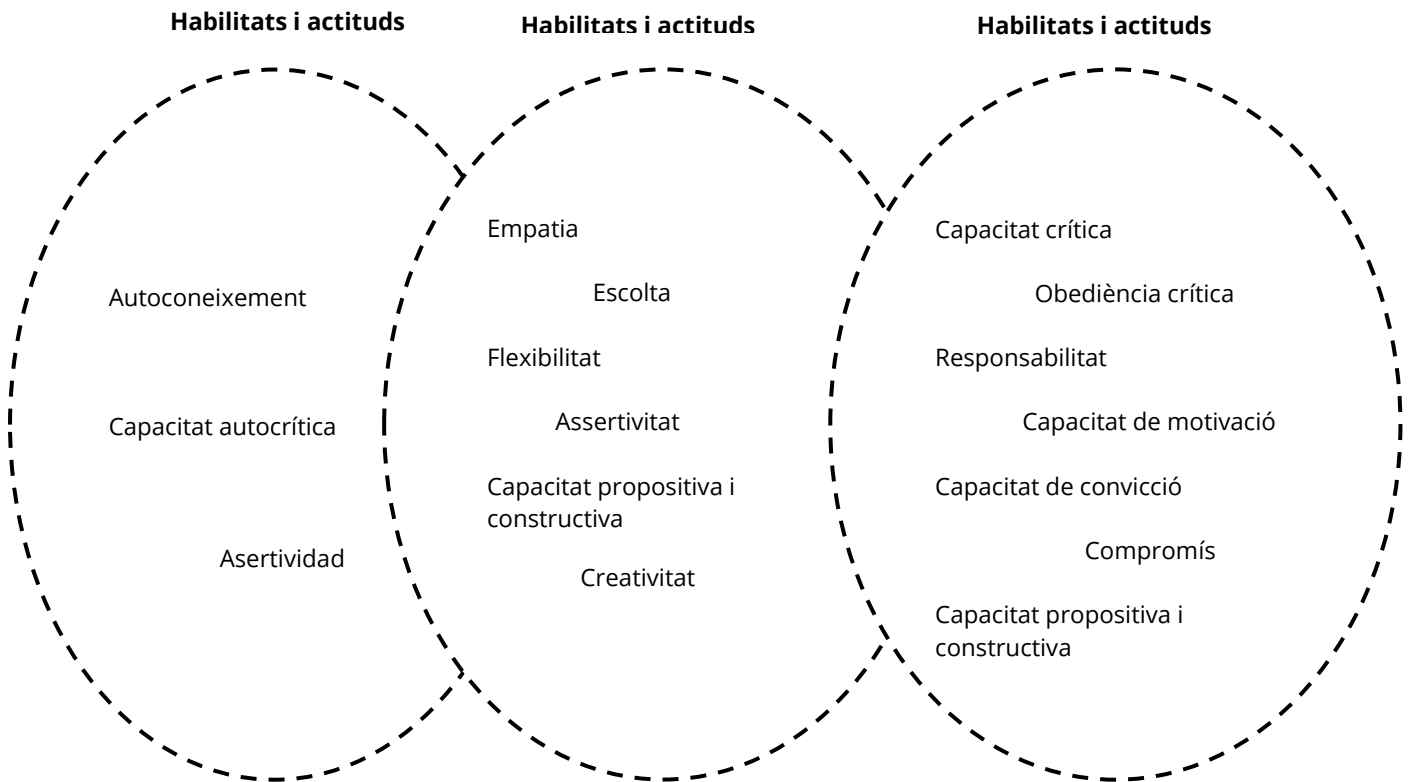

No podem dir que cap d'aquestes actituds es donin, habitualment, d'una manera pura i única en cap situació ni en cap persona. Tampoc és la nostra intenció plantejar que hi hagi actituds bones o dolentes per a tota situació. El mateix esquema dona algunes pistes sobre això. En circumstàncies en què allò que està en joc no té gaire importància per a nosaltres, i amb qui està en joc és amb algú a qui a penes coneixem i amb qui gairebé no tenim relació, probablement la millor opció és una cosa que en principi ens podria semblar molt negativa, com és evitar el conflicte. Cal recordar un principi bàsic en gairebé tot: el d'“economia”. Les energies que tenim són limitades, i entrar en un conflicte vol dir invertir-hi moltes energies. Per tant, cal valorar en quins val la pena ficar-se. No obstant això, aquest esquema també ens planteja una cosa molt important, i és que, com més importants siguin els objectius i la relació, més important serà aprendre a cooperar.

Presentació dels grups

Promoure la cultura de pau vol dir, en primer lloc, comportar-se de manera pacífica i també activa, dolça i alhora decidida, amb fermesa i flexibilitat a la vegada. Tot això és possible? Algunes persones al llarg de la història han demostrat que sí. És possible dur a l'extrem la coherència entre allò que es busca aconseguir (la pau) i els comportaments personals (pacífics i pacifistes). Qui es planteja assolir aquest ideal pot començar reflexionant sobre com haurien de ser les habilitats i les actituds coherents amb la pau, i esforçar-se a practicar-les.

II·lustració 3. Principals habilitats i actituds de la persona pacífica

Font: Cécile Barbeito i Marina Caireta (2009). *Juegos de paz. Caja de herramientas para educar hacia una cultura de paz*. Madrid: Catarata - Escola de Cultura de Pau.

D'acord amb aquestes habilitats, quines actituds i comportaments són útils per participar per a la pau?

- ✓ **Autoconeixement:** conèixer les fortaleces i les debilitats pròpies.
- ✓ **Autocrítica:** reconèixer els errors i intentar esmenar-los.
- ✓ **Valorar-nos:** creure en la nostra pròpia capacitat per canviar les coses, valorar les fortaleces.
- ✓ **Assertivitat:** defensar els nostres propis arguments, explicitar i respectar les nostres pròpies necessitats.
- ✓ **Empatia amb l'altra persona:** reconèixer els sentiments de l'altre i comprendre'n les causes.
- ✓ **Escolta:** dialogar posant l'èmfasi en l'escolta per conèixer les raons de l'altre.
- ✓ **Flexibilitat:** adaptar-se a noves situacions per compatibilitzar les necessitats de tothom.
- ✓ **Cooperació:** treballar en equip, aprofitar els punts forts de cadascú i compensar els seus punts febles, no voler passar per sobre de l'altre, sinó trobar la solució plegats.
- ✓ **Esperit crític:** qüestionar la realitat, els hàbits, els procediments, la situació en què es troben les persones, etc.
- ✓ **Capacitat constructiva:** valorar els aspectes positius.
- ✓ **Capacitat propositiva:** trobar maneres alternatives d'actuar.
- ✓ **Creativitat:** tenir imaginació, originalitat, plantejar les coses des de nous punts de vista.
- ✓ **Obediència crítica:** reconèixer el valor de les normes com a mecanismes que faciliten la convivència, i alhora poder qüestionar o fins i tot negar-se a col·laborar amb aquelles que vagin en contra dels nostres propis valors.
- ✓ **Responsabilitat:** ser conscients de les conseqüències dels nostres actes i minimitzar-ne les conseqüències destructives.

- ✓ **Motivació:** implicar més gent a transformar allò que no agrada.
- ✓ **Argumentació:** explicar els arguments propis de manera convincent i relacionar-los amb les necessitats de les altres persones.
- ✓ **Compromís:** aportar energia fins al final del procés, amb constància i convicció.

FASE 2: PREPARAR-SE PER AL CONFLICTE: PROVENCIO

L'escala de la provenció

La provenció¹² planteja la necessitat de dotar-nos dels recursos i de les estratègies per gestionar el conflicte de manera constructiva, sense necessitat d'arribar a crisis violentes. Podem promoure-la en grups i en comunitats a partir de diferents estratègies encaminades a promoure el reconeixement mutu, crear mesures de confiança, facilitar la comunicació no-violenta i promoure la cooperació.

La provenció és un terme introduït per John W. Burton l'any 1990. Aquest concepte suggereix que no hem de prevenir els conflictes, sinó PROveir-nos de les estratègies, de les habilitats i dels recursos que ens permetin afrontar-los de manera no-violenta, i transformar-los perquè passin a representar una oportunitat de creixement personal i col·lectiu per a totes les parts.

És important prevenir tota mena de violència que pugui tenir lloc en els conflictes, però prevenir els conflictes comportaria evitar-los i evadir-los, és a dir, no enfrontar-nos-hi, amb el risc i la pèrdua d'oportunitat que això comporta.

Tal com explica Paco Cascón,¹³ la provenció implica dos aspectes: educar la gent en habilitats i coneixements per afrontar el conflicte de manera pacífica; i vetllar per una organització que eviti malentesos innecessaris, precursors de conflictes, que proporcioni instruments per garantir un bon ambient de treball i convivència, i que anticipi recursos per fer front als conflictes que puguin sorgir.

Per aconseguir un bon ambient de convivència cal vetllar perquè totes les persones se sentin acceptades i integrades. Això vol dir respondre a dues necessitats bàsiques per a qualsevol persona: el sentiment de pertinença al grup, des del respecte a la pròpia identitat. En altres paraules, sentir que el grup ens acull i ens accepta tal com som. Això no sempre passa de manera espontània, i per això cal treballar-hi. La negativa o la manca d'integració representen una important font de conflicte.

La provenció s'estructura en diferents etapes que es complementen entre si:

Primer pas: la creació del grup. És important garantir un ambient de comprensió mútua, d'estima envers un mateix i envers els altres, i de confiança, ja sigui entre individus o entre els diferents col·lectius.

- **L'autoconeixement i el coneixement de les altres persones.** Sovint el coneixement que tenim de l'altre (persona o grup) és escàs i esbiaixat. Només el coneixem en alguns aspectes, per experiència pròpia o per mitjà d'informació de tercers i, amb base a això, l'etiquetem i condicionem d'aquesta manera la nostra actitud i les nostres expectatives envers ell. Quan apareixen situacions de conflicte o de tensió, si no hi ha un bon coneixement mutu, magnifiquem aquells aspectes que ens distancien de l'altre, i així augmentem la discrepància i obstaculitzem la transformació del conflicte. Amb tot, totes les persones tenim múltiples pertinences que ens defineixen (gènere, cultura, professió, caràcter, etc.). Això implica que quan discrepem profundament de l'altre respecte a alguna d'aquestes pertinences, sempre podem trobar-ne alguna altra que ens hi acosti i per mitjà de la qual ens podem reconèixer mútuament i interaccionar.

¹² Apartat adaptat de Marina Caireta (2017). "[Avanzar en la provención](#)". Transformar el conflicto en la ciudad - Herramienta núm. 3.

¹³ Paco Cascón (2001). *Educar en y para el conflicto*. Bellaterra: Càtedra UNESCO sobre pau i drets humans.

En conclusió, per assolir una entesa mútua rica és important aprofundir en el coneixement d'un mateix i de les altres persones. Els jocs i les activitats de coneixement tenen per objectiu trobar afinitats i generar cohesió entre les persones. El fet de coresponsabilitzar-se de tasques i projectes de manera conjunta, o l'aprenentatge des de la interacció social també són importants fonts de coneixement.

- **L'estima envers un mateix i envers les altres persones.** Cada persona és digna d'afecte i d'estima, i per tant cal aprendre a reconèixer les parts bones que hi ha en un mateix i en els altres. Fomentar l'autoestima és essencial per al desenvolupament de qualsevol persona. Si reflexionem sobre això des de la perspectiva de la convivència, és molt difícil que sense un mínim nivell d'autoestima una persona pugui reconèixer les parts bones que hi ha en ella mateixa i en els altres, involucrar-se en la vida del grup i gestionar els conflictes. Sense autoestima les persones percebem la confrontació intrínseca en un conflicte com un atac personal, en lloc d'entendre'l com una discrepància d'interessos o de necessitats que ha de ser resolta. Construïm l'autoestima a partir de la imatge que les persones que ens envolten ens proporcionen de nosaltres mateixos. Per això és important educar-nos en la capacitat de reconèixer l'altre com una persona/col·lectiu digne d'afecte i d'estima.
- **La confiança** en nosaltres mateixos, en els companys i en el grup és necessària per poder explorar pors, sentiments i ansietats. Aquests elements es troben sempre presents en un conflicte. Per això és imprescindible saber com superar-los per tal que les parts puguin establir una confrontació des del respecte, el reconeixement i la sinceritat. La confiança és un procés; s'assoleix a poc a poc, a mesura que demostrem que en som dignes. Ser digne de confiança requereix responsabilitat. La confiança sense responsabilitat es converteix en ingenuïtat. La confiança es promou mitjançant la comunicació activa i empàtica, la coherència, el respecte o el reconeixement de les pors dels uns i dels altres.

Segon pas: la creació d'una cultura no-violenta de relació entre les persones. Disposar d'un codi comú de comunicació no-violenta i cooperació.

- **Comunicació que permeti dialogar davant les discrepàncies.** Saber comunicar-nos de manera efectiva, activa i empàtica. Una comunicació efectiva garanteix que el missatge transmeti arribi amb precisió al destinatari. Per això cal assegurar-se que els canals de comunicació siguin eficaços i que comparteixin un mateix codi de comunicació. Sovint, tot i fer servir les mateixes paraules, n'entnem el significat de manera diferent. Això és degut al fet que el codi no és compartit i, consegüentment, la comunicació fracassa. Una comunicació activa requereix una actitud per part de tots els implicats que vetlli perquè els missatges arribin adequadament. L'emissor s'ha de fer càrrec de la transmissió dels missatges mitjançant codis que el receptor pugui comprendre i acceptar. El receptor, al seu torn, s'ha d'esforçar a escoltar de manera activa i aconseguir, no tan sols entendre el missatge, sinó també que l'emissor se senti escoltat. Una comunicació empàtica, que permeti percebre el to emocional d'un mateix i de l'altre. Una actitud de presència del receptor que permeti percebre l'estat emocional de l'altre, només escoltant el seu to de veu i observant els seus gestos i la seva actitud corporal. I un emissor que expressi les seves emocions, que parli en jo-missatge, i que se centri a exposar com l'afecta el que ha passat sense entrar en acusacions, interpretacions o judicis.

La cooperació i comprendre que aconseguir allò que volem no es contradiu amb el fet que l'altre pugui aconseguir allò que necessita. Aprendre a convertir allò que, en un principi, semblarien objectius contraris, en objectius comuns, i treballar per assolir-los. Entendre el conflicte com una situació en què compartim un mateix problema amb algú, i que només si busquem conjuntament com resoldre'l aconseguirem la solució més pertinent. Aprendre a cedir en allò que no ens és essencial sense renunciar a allò que sí que considerem fonamental i, alhora, tenir en compte allò que és important per a l'altre i oferir una resposta adequada.

Reconèixer les emocions per (des)escalar el conflicte

En paral·lel a l'escala de provenció (té a veure amb l'autoconeixement i el coneixement de l'altra persona, amb l'autoestima, amb la comunicació, amb la cooperació...), les emocions tenen un paper crucial en el conflicte. Saber reconèixer les emocions pròpies i les emocions dels altres, poder identificar les necessitats que s'amaguen darrere d'aquestes emocions, i ser conscients de com aquestes emocions ens afecten a l'hora d'intentar resoldre un conflicte, són habilitats molt útils perquè no escali un conflicte.

- **Reconeixement d'emocions.** Tot i que hi hagi una versió simplificada de quatre emocions bàsiques (la tristesa, l'alegria, la por i la ràbia), hi ha llistes ben llargues d'emocions, amb diferents matisos. Saber reconèixer quines emocions ens estan travessant és el primer pas de l'educació emocional.
- **Regulació de la intensitat d'aquestes emocions.** Les emocions les sentim per algun motiu concret. Per això, no ens hem de negar aquestes emocions, ni mortificar-nos per sentir emocions com la ràbia o la tristesa. És natural sentir-les, i és preferible reconèixer-les i permetre's sentir-les, més que no pas negar-les. Tot i així, sí que cal ser conscients del grau d'intensitat en què sentim aquestes emocions, per poder canalitzar-les d'una manera constructiva: si m'estic discutint amb una altra persona, em sento una mica, bastant o molt rabiosa? Segons la intensitat d'aquesta emoció, podré continuar discutint amb l'altra persona (de vegades, sentir una mica de ràbia és bo per atrevir-se a dir segons quines coses), o bé hauré de prendre mesures abans per calmar-me. Hi ha moltes maneres de canalitzar les emocions intenses: fent esport, duxant-se, cantant, dibuixant, escrivint, anant a la muntanya, picant a un coixí... El més important és que l'emoció negativa no es vessi sobre una altra persona quan està en un grau mitjà o alt d'intensitat.
- **Identificació de necessitats.** Les emocions són els millors indicadors de quan en un conflicte s'està tractant les parts bé o malament. Les emocions són l'expressió de les necessitats, cobertes (alegria, satisfacció, serenitat, etc.) o no cobertes (frustració, ràbia, por, etc.). Alguns autors qualifiquen les emocions de "negatives" o "positives", però això no es deu a una càrrega de valor, sinó al fet que les "negatives" se senten quan tenim una necessitat no satisfeta, i les positives quan tenim una necessitat coberta. Així és que, si en un conflicte alguna de les parts té sentiments negatius, és que hi ha necessitats no cobertes. Això vol dir que no està ben resolt, i que cal continuar investigant quines són aquestes necessitats i com es poden satisfer sense trepitjar les necessitats de l'altra persona.
- **Expressió de les emocions i les necessitats.** A l'hora d'intentar resoldre un conflicte amb una altra persona, és recomanable –sempre que estiguem en un grau d'intensitat baixa o que ja ens hàgim calmat– verbalitzar quines emocions sentim i quines necessitats (cobertes o no cobertes) hi ha darrere d'aquestes emocions.¹⁴
- **Negociació.** El següent pas seria buscar maneres de fer compatibles aquestes emocions. I aquí entrem en la fase següent.

FASE 3: ANALITZAR CONFLICTES (PROPER I LLUNYANS) PER BUSCAR SOLUCIONS

Capacitar-se en provenció i en gestió d'emocions no vol dir, tanmateix, que alguns o molts conflictes no continuïn avançant en el seu procés. Per això és important aquest segon pas, aprendre a analitzar, a negociar i a buscar solucions creatives mútuament satisfactòries que permetin a l'alumnat aprendre a resoldre els seus conflictes per ells mateixos.

¹⁴ La "comunicació no-violenta" recomana, en una discussió, expressar els fets que han dut a un conflicte (1), els sentiments que han generat aquests fets en mi (2), les necessitats que hi ha darrere d'aquests sentiments (3) i la proposta del que es podria fer perquè aquesta necessitat estigui coberta (4). Per a més informació, vegeu Marshall Rosenberg (2000), *Comunicación no violenta: un lenguaje de vida*. Madrid: Gran Aldea Editores.

Anàlisi de conflictes: la persona, el procés, el problema

Separar persona-procés-problema. La primera feina a fer serà la d'aprendre, tant a l'hora d'analitzar conflictes com a l'hora d'intervenir-hi, a separar i tractar de manera diferent els tres aspectes presents en tot conflicte: les persones involucrades, el procés (la manera d'abordar-lo) i el problema (les necessitats o els interessos antagònics en disputa).

Normalment no separem aquestes tres aspectes, i som durs o tous amb tots segons si l'actitud davant els conflictes és la competició o la submissió, respectivament. Si optem per ser suaus, normalment som sensibles a les persones, però som "fluixos" a l'hora de defensar els nostres interessos respecte al problema. Per contra, si decidim competir/atacar, som forts en defensar els nostres drets, però també som durs amb (contra) la persona amb qui tenim la disputa.

Personalitzem els conflictes atacant més la persona que el problema que totes dues tenim, la qual cosa ens porta a una escalada d'atacs personals, en la qual de vegades fins i tot s'oblida i es deixa de banda el problema que ha originat el conflicte, i se centren totes les energies i tot el temps a atacar l'altra part en lloc de resoldre el problema. Sempre és l'altra persona la que té el problema, i d'aquí només hi ha un pas a considerar que no és que l'altra persona tingui el problema, sinó que ella és el problema.

Així, són molt habituals comentaris com ara: alumnes conflictius, companys conflictius... Igual que és habitual parlar de problemes de disciplina, en lloc de conflictes de convivència o de relació.

Volem separar els tres aspectes, intentant ser sensibles amb les persones amb qui tenim un problema; equitatius i participatius amb el procés, amb la manera d'abordar-lo; i durs amb el problema, amb el fet de fer valdre les nostres necessitats.

Tot seguit plantejarem alguns continguts per analitzar o treballar en cadascun d'aquests tres apartats:

Les persones. Es tracta d'aprendre a veure-les com a parts amb les quals tenim un problema i amb les quals podem col·laborar per resoldre'l. En aquest apartat treballarem fonamentalment:

- Les **percepcions**. En tot conflicte hi ha tantes percepcions o punts de vista com persones hi ha involucrades. Hem d'aconseguir que les parts aprenguin tant a expressar la seva percepció com a escoltar i interessar-se per conèixer la de l'altra part. Per a això hi ha diverses eines: escriure, narrar o representar diferents versions d'històries o contes; jocs de rols; treball amb els llibres d'història i els diaris; etc.
- Reconèixer les **emocions intenses**. Quan esclata un conflicte, afloren moltes emocions i molts sentiments. Serà molt important aprendre a reconèixer-los i a acceptar que estem enfadats. Cal buscar espais per treure aquest enuig sense que el tirem per sobre de l'altra part de manera destructiva. Serà important reconèixer-lo i plantejar que fins que no surti no és un bon moment per afrontar el conflicte (per a més detalls, vegeu l'apartat anterior "5.1. Fase 3: Reconèixer les emocions per (des)escalar el conflicte").
- La **imatge**. En tot conflicte estan en entredit la imatge i el prestigi de les persones que s'estan enfrontant. No tenir això en compte, tant a l'hora d'analitzar, com sobretot a l'hora d'intervenir, podrà comportar que una part no accepti una solució, per molt bona que sigui. Les parts han de sentir que la seva imatge en surt "airosa".
- El **poder**. En tota relació humana hi ha desequilibris de poder. Aquests desequilibris també estan presents en els conflictes i, quan són molt grans, el conflicte és pràcticament impossible de resoldre. Per poder-lo resoldre cal reequilibrar el poder prèviament. Per fer-ho cal ensenyar a prendre poder a qui és a baix (empoderament) i aprendre a treure poder de qui és a dalt (desobediència). D'una banda, es tracta de treballar la confiança en si mateix, l'autoestima, l'assertivitat (la capacitat d'afirmar les nostres pròpies idees i posicions), i, sobretot, l'**empoderament**, entès com el procés pel

qual descobrim les nostres bases de poder i influència. No es podran fer valdre drets o necessitats en un conflicte si no se sap reequilibrar el poder. Per tant, no ensenyar-lo serà equivalent a educar per a la submissió i el conformisme.

D'altra banda, també és important descobrir quines són les bases del poder de qui, en una situació determinada, és a dalt. Moltes vegades aquest poder està basat en el sotmetiment i en la col·laboració de qui és a baix, en la seva obediència. Educar per a la pau i per al conflicte vol dir per tant educar per a la **desobediència** (o per a l'obediència crítica). Aquestes paraules fan molta por, sobretot de perdre l'autoritat. Tot i així, no és l'autoritat la que està en perill, sinó l'autoritarisme que, gairebé sempre, és justament el contrari. No es tracta de desobeir de manera cega, sinó de ser conscients del que fem i de per què ho fem, podent-nos-hi negar, argumentant el perquè, proposant alternatives i assumint les responsabilitats i les conseqüències d'aquesta desobediència. Es tracta d'educar per a la responsabilitat. En paraules de Martin Luther King, hem d'ensenyar que "col·laborar amb allò que està bé ha de ser tan evident com no col·laborar amb allò que està malament".

El procés. Es tracta d'aprendre a establir processos, maneres d'abordar els conflictes que permetin expressar-se a totes dues parts i trobar solucions que totes dues puguin acceptar. En aquest sentit serà important aprendre a:

a) **Controlar les dinàmiques destructives de la comunicació:** acusacions, insults, generalitzacions, sortir a parlar del passat, parlar per boca d'altres, intentar passar del tu-missatge, en el qual sempre parlem de l'altra persona, normalment de manera negativa, al jo-missatge. De qui més sabem és de nosaltres mateixos. Parlem en primera persona, manifestant els nostres sentiments, donant informació precisa de què és el que ens ha afectat, com i per què. Això que sembla fàcil no ho és i implica un procés d'aprenentatge en el qual solem començar amb exercicis o fent-ho per escrit (vegeu el quadern d'activitats).

b) **Analitzar els processos seguits** fins aquest moment, per aprendre tant dels encerts com dels errors. Fer un mapa d'anàlisi del conflicte: què l'ha originat, qui hi ha participat, quin poder i influència té, de quina manera, quines solucions ja s'han assajat... En definitiva, contextualitzar el conflicte tant en el passat com en el present ens donarà molta informació per poder-hi intervenir.

c) **Establir processos de consens** que permetin a totes les parts expressar-se, treure les seves necessitats i satisfer-les. Consensuar regles de com abordarem els conflictes: què farem, què no farem. Plantejar unes normes de com afrontarem els conflictes és fonamental, però serà important que les elaborem entre tots/es. D'aquesta manera recolliran el sentir de tot el grup i serà més fàcil que es compleixin o que es pugui cridar a complir-les.

El/s problema/es. Aquí la feina se centrarà a aprendre a diferenciar les postures o posicions, dels interessos o necessitats. Les postures o posicions són la nostra solució preferida per a un problema concret, mentre que els interessos o necessitats són l'origen, l'arrel del conflicte. Es tracta de centrar-nos en aquestes necessitats, aprendre a reconèixer-les, jerarquitzar-les i expressar-les, i no tant en les nostres postures. Passar de la típica negociació basada en postures a la negociació basada en necessitats. Això obrirà el camp de solucions, ja que partint de les postures estarem tancats a només dues, la preferida per cada cantó que, a més, normalment són les més antagòniques, les que no tenen res en comú. Des de les necessitats, el ventall de solucions és més ampli, estarem anant al nucli del conflicte i podrem trobar necessitats o interessos comuns a més dels antagònics. Aquests interessos o necessitats comuns ja poden ser una base d'acord i d'optimisme en la cerca de solucions.

La dificultat principal és que volem passar directament a solucionar el problema sense haver-ne fet aflorar les raons i sense haver-les analitzat. Seguint un exemple mèdic, primer s'ha d'explorar per poder diagnosticar, i després ja vindrà què s'ha de prescriure.

L'objectiu final és arribar a saber quin és el problema o els problemes que hi ha al centre del conflicte i que, per tant, cal solucionar.

Buscar solucions

En aquest apartat el tema més important és desenvolupar processos educatius que fomentin la creativitat i la imaginació a l'hora de buscar solucions, i que aquestes solucions aconseguixin satisfer les necessitats o els interessos de totes dues parts. Per a això són importants dues coses: una, mirar abans que res tots els recursos que tenim al nostre abast, la qual cosa pot ampliar les solucions i, per altra banda, separar la fase de generar solucions de la d'arribar a un acord.

En la fase de generar solucions no hi ha lloc per discutir ni per posar límits. Es tracta d'idear com més coses millor, fins i tot encara que semblin desenraonades. Una idea desenraonada i irrealitzable pot suggerir-ne una de brillant i possible.

En la fase de l'acord sí que caldrà fer un esforç per sintetitzar les propostes que hagin sortit, per concretar-les, per veure quines són possibles i de quina manera i per arribar finalment a aquelles que satisfacin a totes dues parts. En aquesta fase cal arribar a acords concrets, amb responsabilitats concretes i formes de verificar-los.

El paper de les normes al centre educatiu¹⁵

Un dels mecanismes més efectius per establir un marc regulador dels conflictes són les normes, especialment si estan compartides per tota la comunitat educativa. Les normes són l'instrument regulador de la convivència, tant en el grup-classe com en el conjunt del centre educatiu.

Per ser efectives, les normes han de complir set condicions: que siguin redactades en positiu, clares, concretes, realitzables, compartides, consensuades i poques. A nivell de centre educatiu, es pot vetllar perquè les normes afavoreixin realment la transformació dels conflictes si es compleixen els tres criteris següents:

1. **Guanyar-se l'autoritat.** En alguns models la disciplina i l'autoritat s'imposen, mentre que en altres models el professorat es guanya aquesta autoritat gràcies al respecte i a la coherència entre allò que diu, com ho diu i allò que fa. En aquest segon model en què el poder referent del professorat és molt elevat, disminueix la necessitat de sancionar. La persona que es guanya l'autoritat no necessita recórrer a l'autoritarisme per fer valdre les seves decisions. És possible guanyar-se l'autoritat tractant l'alumnat amb el màxim respecte i confiança, repartint l'autoritat (mitjançant activitats com l'aprenentatge cooperatiu o altres que reconeixen que l'alumnat és al centre de l'aprenentatge), i fomentant la democràcia participativa al centre, mitjançant l'assemblea d'aula o altres mecanismes de consulta i de presa de decisions.
2. **Revisar els reglaments de règim intern** i intentar consensuar les normes imprescindibles per a una bona convivència entre tots els membres de la comunitat educativa. Tota persona que forma part d'un problema hauria de formar part de la solució, i molt sovint, tant quan establim les normes com les mesures que es prendran en el cas que es trenquin, no tenim en compte la voluntat de l'alumnat. Si es tracta d'establir una normativa de convivència vàlida per a tot el centre educatiu, haurem de tenir en compte l'opinió de tots els que hi conviuen. Una norma serà més efectiva en la mesura que sigui compartida per tothom.
3. **Buscar mesures alternatives a la sanció.** A diferència de la sanció, les mesures reparadores no busquen la venjança (el "qui la fa, la paga"), sinó una reparació efectiva del dany causat. Les mesures reparadores han d'estar directament relacionades amb el dany ocasionat: han de guardar una relació

¹⁵ Aquest apartat s'ha fet a partir de les indicacions "Com organitzem les normes de convivència?", de la pàgina web *L'educació per a la pau i la convivència, un projecte de centre*. [Eines per dissenyar el projecte de convivència](#).

directa entre causa i efecte. Estan basades en 3 erres: que les persones responsables del dany Reconeguin el dany causat, assumeixin la Responsabilitat dels fets i Reparin el dany.

FASE 4: PARTICIPAR PER A LA PAU

A l'hora de pensar sobre què podem fer per a la pau, sol sorgir una mateixa pregunta: "Per on començo?" La pau pot ser un concepte abstracte o massa ampli per saber com contribuir-hi. Malgrat aquestes dificultats, participar per a la pau no tan sols és possible, sinó que, a més, dona resultats. Vegem alguns exemples de com s'han definit plans de pau, i què s'ha aconseguit: al llarg de la història, s'han definit diverses agendes de pau,¹⁶ que han prioritzat les accions que havien de seguir les organitzacions (ja sigui organitzacions intergovernamentals, com l'ONU o la UNESCO, ja sigui des d'organitzacions de la societat civil). Algunes d'aquestes agendes destacades són: l'Agenda de l'Haia (1999), el decenni de Cultura de Pau (2001-2010) o els Objectius de Desenvolupament Sostenible, amb l'objectiu 16 sobre pau i justícia.

L'**Agenda de l'Haia (1999)** es va definir a iniciativa d'organitzacions de la societat civil, prioritzant quatre temes tan amplis com reforçar les lleis i les institucions humanitàries i de drets humans; millorar les polítiques de prevenció, la resolució pacífica i la transformació dels conflictes violents; el desarmament; i la cultura de pau. En aquesta ocasió, a l'Haia, es van llançar campanyes internacionals que van aconseguir grans èxits, com la coalició contra l'ús de menors soldats, que va aconseguir que es prohibís la utilització de menors de 18 anys per part dels exèrcits, o la campanya contra les mines antipersona, que pocs anys després també en va aconseguir la prohibició.

Gairebé en paral·lel, sota el paraigua de la UNESCO, es va declarar el **decenni de Cultura de Pau (2001-2010)**, precedit per un pla d'acció aprovat per l'assemblea general de les Nacions Unides que definia vuit àmbits d'actuació:

- ✓ l'Educació per a la Cultura de Pau;
- ✓ el Desenvolupament Econòmic i Social Sostenible;
- ✓ el Respecte pels Drets Humans;
- ✓ la Igualtat entre Dones i Homes;
- ✓ la Participació Democràtica; la Comprensió, Tolerància i Solidaritat;
- ✓ la Lliure Circulació d'Informació i Coneixement; i
- ✓ la Pau i Seguretat Internacionals.

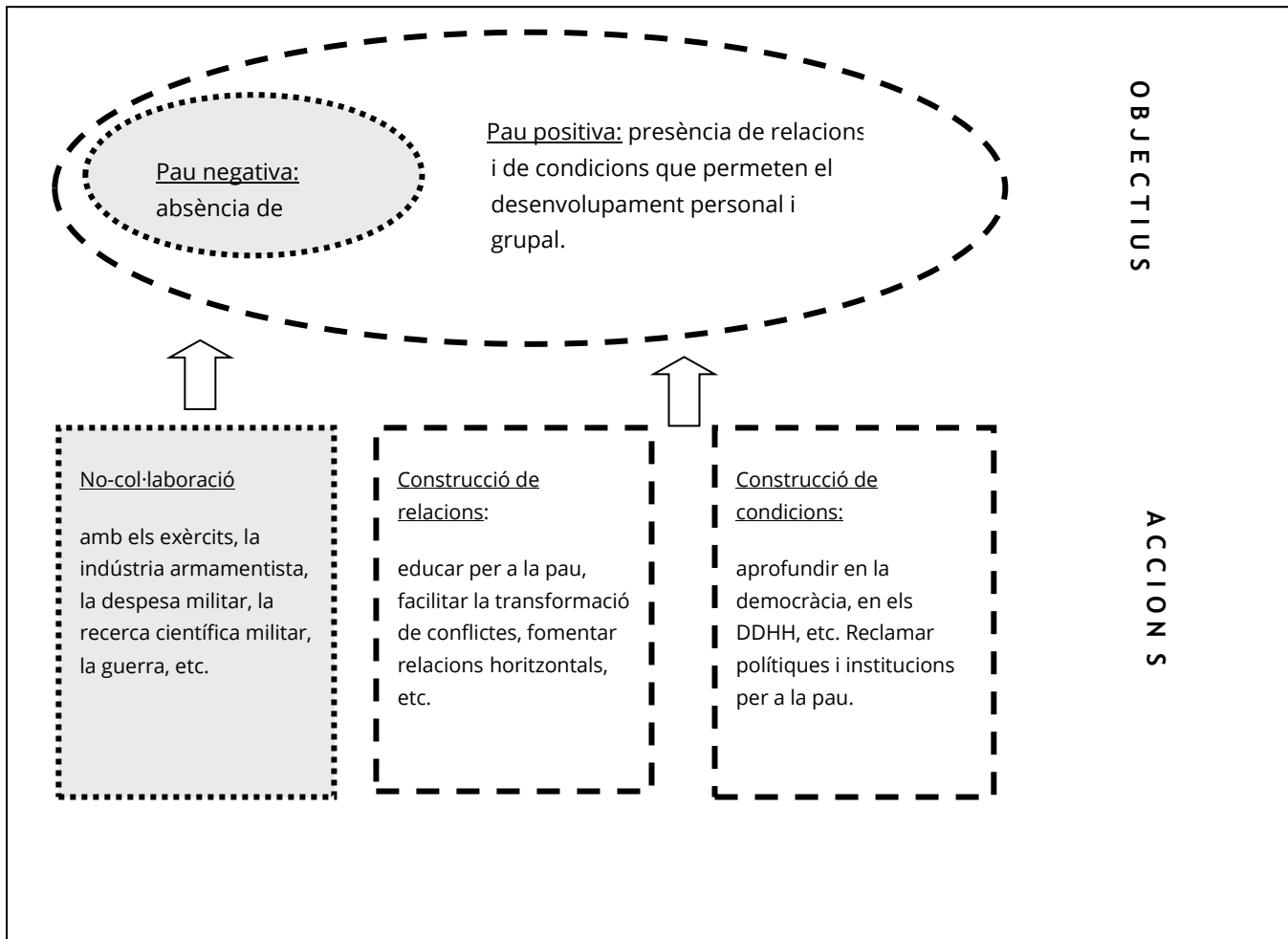
Va ser la UNESCO qui va encunyar oficialment el terme de **cultura de pau** per a aquella ocasió, definint-lo com el "conjunt de valors, actituds i comportaments que reflecteixen el respecte a la vida, a l'ésser humà i a la seva dignitat. La cultura de pau posa en primer pla els drets humans, el rebuig a la violència en totes les seves formes i l'adhesió als principis de llibertat, justícia, solidaritat i tolerància, així com la comprensió entre els pobles, els col·lectius i les persones".

Actualment, el marc vigent que defineix una certa agenda de pau és el dels **Objectius de Desenvolupament Sostenible**, amb l'objectiu 16 sobre Pau i Justícia, i que preveu essencialment objectius per a la reducció de morts associades a les armes de foc, i també l'enfortiment d'institucions democràtiques.

Més enllà d'aquests marcs legals, superats en alguns aspectes i vigents en altres, cal tenir en compte que, igual que hi ha conflictes interpersonals i conflictes armats inter o intraestats, la pau té múltiples dimensions: la pau microsocial, la que es construeix en la relació amb les altres persones; la pau mesosocial, a nivell de societat; o la pau macrosocial, a nivell d'estats o del món. Hi ha molts tipus d'accions per a la pau, segons el tipus de pau buscada:

¹⁶ Sobre agendes de pau en les últimes dècades, vegeu Vicenç Fisas (2002). *La paz es posible. Una agenda para la paz del siglo xx*. Barcelona: Oxfam-Intermón-De Bolsillo, p. 21 en endavant.

Il·lustració 3. Tipus d'accions possibles segons el tipus de pau buscada

6. SENZABURU. CONSTRUINT LA PAU 9-11 ANYS (PRIMÀRIA)

6.1. TAULA RESUM ACTIVITATS I FASES

FASES	TEMÀTICA	ACTIVITATS
1 (setmanes 1-2) Introducció de conceptes i presentació dels grups	Presentació de les participants Valoració crítica dels diferents tipus de violència directa (física, verbal i psicològica), estructural i cultural en les relacions interpersonals i en l'entorn proper Valoració dels beneficis i dels reptes de respectar el procés i de trobar una sortida justa per resoldre els conflictes interpersonals i locals Valoració crítica de diferents concepcions de pau	Activitat: "Retrats de participants" Activitat: "Foto-concepte"
2 (setmanes 3-4) Preparar-se per al conflicte: provenció	<ul style="list-style-type: none"> • Cura d'una mateixa i comprensió de les necessitats de les altres persones • Treball cooperatiu i reconeixement dels seus beneficis per a totes les persones del grup-classe • Respecte i valoració de la diversitat cultural i de gènere present a l'aula, l'escola i l'entorn, com una oportunitat d'aprenentatge i d'enriquiment 	Activitat: "El nus-dòmino" Activitat: "Les cadires cooperatives" Activitat: "Menjaclosques"
3 (setmanes 5-6) Analitzar conflictes (propers i allunyats)	<ul style="list-style-type: none"> • Capacitat de frenar la violència directa (física, verbal i psicològica) d'altres en les relacions interpersonals • Coneixement de tipus de conflictes a l'aula i en la realitat propera, i capacitat de comparar-los i d'argumentar si són violents o no • Anàlisi del procés dels actors implicats i de les postures de cada part en un conflicte interpersonal o local • Coneixement dels mecanismes de transformació de conflictes (provenció, normes de grup, anàlisi i negociació, mediació, reparació) segons la fase en què es trobi el conflicte • Capacitat de formular normes de classe que promoguin la convivència i de preveure mesures que siguin reparadores 	Activitat: "Imatges de violència" Activitat: "Anàlisi de conflicte" Activitat opcional: "Actitud conflictiva" Activitat: "Una altra escola és possible"

<p>4 (setmanes 7-8)</p> <p>Participar per a la pau</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Coneixement de personalitats clau en la no-violència, i les transformacions socials que promouen • Valoració crítica de diferents alternatives per decidir quines contribueixen més a millorar aspectes de l'organització d'aula o de centre • Coneixement de formes per promoure la pau en l'entorn proper i a nivell mundial (dret a la pau, educació per a la pau, control de recursos naturals...) • Coneixement de la dimensió internacional 	<p>Activitat: “Quins problemes hi ha?”</p> <p>Activitat: “El poder dels petits canvis”</p>
<p>5 (setmana 9)</p> <p>Producte final</p>	<p>DIFUSIÓ DEL PRODUCTE FINAL</p>	<p>Activitat: “Cançons per a la pau”</p>

6.2. PAUTES METODOLÒGIQUES PER AL DESENVOLUPAMENT DE LES ACTIVITATS PER FASES

FASE 1: INTRODUCCIÓ DE CONCEPTES I PRESENTACIÓ DELS GRUPS

FASE	TEMÀTICA	ACTIVITATS
1 (setmana 1-2) Introducció de conceptes i presentació dels grups	<ul style="list-style-type: none"> • Presentació de les participants • Valoració crítica dels diferents tipus de violència directa (física, verbal i psicològica), estructural i cultural en les relacions interpersonals i en l'entorn proper • Valoració dels beneficis i dels reptes de respectar el procés i de trobar una sortida justa per resoldre els conflictes interpersonals i locals • Valoració crítica de diferents concepcions de pau 	Activitat: "Retrat de participants" Activitat: "Foto-concepte"

ACTIVITAT: "RETRAT DE PARTICIPANTS"

Intenció educativa:

- Presentació de les participants
- Fomentar l'afecte per les persones del grup
- Aplicar les habilitats de la persona constructora de pau a les persones del grup

Resum: Analitzar les habilitats del grup i dibuixar un retrat robot de com podria ser una persona constructora de pau.

Temps: 20 minuts

Tipus: Interior o exterior, tranquil·la

Grup: Grup-classe

Material: Paper d'embalar o cartolina i retoladors

Desenvolupament:

- En cercle, es fa una ronda per analitzar les habilitats de constructora de pau de cada persona del grup. Entre totes, el grup diu habilitats d'una persona del grup (un mínim de tres habilitats). Quan el grup acabi, fa el mateix amb la persona del costat, i així successivament fins acabar la ronda. Es va deixant per escrit la llista d'aquestes habilitats.
- Quan s'hagi parlat de tothom, dibuixarem una silueta que representarà la persona constructora de pau i escriurem en diferents parts del cos les habilitats que hem enumerat: "la capacitat d'escoltar d'en Manel", "el bon humor de l'Aixa", etc. No es tracta d'escriure a la silueta totes les habilitats esmentades, sinó només aquelles que tenen més a veure amb una "pautivista".

Valoració i conclusions:

Com ha anat l'activitat? Us heu sentit còmodes quan comentaven habilitats vostres? Per què?

Us heu sentit còmodes quan reconeixíeu habilitats dels altres? Teniu costum de dir als altres allò que fan bé? Creieu que pot ser positiu fer-ho?

Quines habilitats heu trobat de la persona constructora de pau? Creieu que es poden tenir totes a la vegada? Les habilitats es poden aconseguir si es treballen? Com ho faríeu?

Altres indicacions:

Com que és una activitat de foment de l'afecte, és important que tothom sigui valorat amb adjectius positius dels altres. Si cal, recordeu al principi que tothom té habilitats i que, per tant, tothom hauria de rebre adjectius positius.

En una versió més artística, el "Retrat de les pautivistes" també es pot fer amb fotocòpies ampliades de fotos de la gent del grup i fer un collage de dibuixos i fotocòpies.

Font: Activitat "Retrato robot", a Cécile Barbeito i Mercè Caireta (2009). Juegos de paz. Caja de Herramientas para educar hacia una cultura de paz. Madrid: Catarata-Escuela de Cultura de Pau.

ACTIVITAT: "FOTO-CONCEPTE"

Intenció educativa:

- Valoració crítica dels diferents tipus de violència en les relacions interpersonals i en l'entorn proper
- Valoració dels beneficis i dels reptes de respectar el procés i de trobar una sortida justa per resoldre els conflictes interpersonals i locals
- Valoració crítica de diferents concepcions de pau

Resum: Es tracta de fer tres murals amb imatges referents a la pau, la violència i el conflicte, i de reflexionar sobre els tres conceptes.

Temps: 50 minuts

Tipus: Activitat d'expressió plàstica

Grup: Grup-classe dividit en tres grups

Material: 3 cartolines, cola, tisores

Desenvolupament:

- Una setmana abans, demaneu a l'alumnat que, amb ajuda de les famílies, reculli imatges relacionades amb els tres conceptes proposats: pau, violència i conflicte.
- Amb les imatges, ja a classe, formeu tres grups i creeu un mural per a cada concepte en una cartolina, disposant les fotos com inspireu les imatges, buscant alguna mena coherència entre les fotos.
- Per acabar, presenteu cada mural a la resta de la classe, explicant què és per a cada grup la pau, la

violència i el conflicte, ressaltant si hi ha hagut diferents maneres de concebre aquests conceptes dins el grup.

- Tot seguit, llegiu les tres definicions de pau, de conflicte i de violència proposades (n'hi ha moltes més!):
 - ✓ VIOLÈNCIA: «La privació a l'ésser humà d'una necessitat bàsica (integritat física, psíquica o moral, drets, llibertats...).»
 - ✓ CONFLICTE: «Situació de disputa o divergència en què hi ha una contraposició d'interessos, necessitats i/o valors.»
 - ✓ PAU: «El procés de realització de la justícia que, mitjançant la resolució no-violenta dels conflictes, busca l'harmonia de les persones amb elles mateixes, amb la naturalesa i amb la resta de les persones.»

Valoració i conclusions:

Esteu tots i totes d'acord amb el que ha sortit a l'activitat? O dins els grups hi ha hagut diferents opinions del que és la violència, la pau o el conflicte? Quines han estat aquestes maneres de veure diferents? Heu après alguna cosa amb les definicions proposades (per exemple, respecte als diferents tipus de violència, o que el conflicte no necessàriament implica violència)?

Què us ha estat més fàcil, trobar imatges de pau o de violència? Per què creieu que passa això? Les imatges de conflicte que heu trobat s'assemblen més a les de pau o a les de violència? Per què penseu que passa això? Creieu que això es correspon amb les definicions que us proposem? Nosaltres pensem que és millor viure en pau que amb violència. Hi esteu d'acord?

Altres indicacions:

Per gestionar millor aquests conceptes i conèixer-ne diferents concepcions, vegeu Mercè Caireta i Cécile Barbeito (2004). [Introducción de conceptos: Paz, Violencia, conflicto](#). Bellaterra: Escola de Cultura de Pau.

FASE 2: PREPARAR-SE PER AL CONFLICTE: PROVENCIÓ

FASE	TEMÀTICA	ACTIVITATS
2 (setmanes 3-4) Preparar-se per al conflicte: provenció	<ul style="list-style-type: none"> • Cura d'una mateixa i comprensió de les necessitats de les altres persones • Treball cooperatiu i reconeixement dels seus beneficis per a totes les persones del grup-classe • Respecte i valoració de la diversitat cultural i de gènere present a l'aula, a l'escola i a l'entorn, com una oportunitat d'aprenentatge i d'enriquiment 	Activitat: "Menjaclosques"

ACTIVITAT: “EL NUS-DÒMINO”

Intenció educativa:

- Posar en pràctica la cooperació i la resolució de problemes
- Reforçar habilitats de comunicació (verbalització de necessitats, escolta, reconeixement de l'altre)
- Identificar la diversitat en el grup
- Comprensió de les necessitats de les altres persones
- Reconèixer punts en comú amb les altres persones del grup

Resum: Activitat en dues parts. Pel que fa al nus, l'alumnat ha desfer el nus que han fet entre ells sense deixar-se anar les mans, fins a formar un cercle. Un cop en cercle, hauran de dir què tenen en comú amb la persona de la seva esquerra i de la seva dreta, com si es tractés d'un dòmino.

Temps: 20 minuts

Tipus: Activitat que requereix moviment a l'aula, però tranquil·la

Grup: Grup-classe

Material: -

Desenvolupament:

- Per desfer el nus: demaneu al grup que tanqui els ulls i s'apinyi amb els braços aixecats. Que cada persona agafi les dues mans que trobi (preferiblement no les mans que tingui més a prop) i que obri els ulls. La consigna és que desfacin el nus fins a formar un cercle (pot ser que surtin diversos cercles) sense deixar-se anar les mans.
- Per al dòmino: un cop en cercle, una després de l'altra, demaneu a cada estudiant que comentí què té en comú amb la persona de la seva esquerra i de la seva dreta: “Amb..., que tinc a l'esquerra, tinc en comú..., i amb..., que tinc a la dreta, tinc en comú...”.

Valoració i conclusions:

Sobre el nus: Com ha anat l'activitat? Heu aconseguit desfer el nus sense deixar-vos anar les mans? Us ha semblat fàcil o difícil? Què creieu que representa el nus? Per desfer el nus, heu aprofitat la diversitat del grup (que els més baixets passin per sota, que les més flexibles s'estirin més...)? De vegades es fan “nusos” a classe? De quina mena? Creieu que a classe hi ha algun nus relacionat amb el racisme? Amb el masclisme? Amb l'homofòbia? Amb algun altre tipus de fòbia envers les persones que són diferents? Si us trobéssiu davant d'un altre tipus de conflicte, quines característiques de les persones podrien aprofitar-se més?

Sobre el dòmino: Heu aconseguit trobar coses en comú amb les persones a qui donàveu les mans? Ha estat fàcil o difícil? Seríeu capaços de trobar coses en comú amb totes les persones de la classe? Seríeu capaços de trobar coses en comú amb joves d'altres països? I amb persones de qualsevol lloc del món? Per a què creieu que això és útil per a la pau?

ACTIVITAT: “LES CADIRES COOPERATIVES”

Intenció educativa:

- Valorar els inconvenients de la competició
- Practicar la cooperació
- Valorar la diversitat
- Reconèixer els beneficis de la cooperació per a totes les persones del grup-classe

Resum: Joc clàssic de les “cadires musicals” en versió cooperativa

Temps: 40 minuts

Tipus: Activitat moguda

Grup: Grup-classe

Material: Tantes cadires com nombre de participants. Instrument musical o cadena de música.

Desenvolupament:

- Primera ronda: jugueu a les “cadires musicals” posant les cadires en cercle amb el respall cap endins, amb dues o tres cadires menys que el nombre d'alumnes. Fora del cercle de les cadires, balleu al voltant de les cadires mentre sona la música. Quan la música s'aturi, seieu tan de pressa com pugeu en una cadira lliure. Les persones que no aconseguixin seure queden eliminades del joc. Es torna a començar amb dues o tres cadires menys a cada ronda fins que quedi tothom eliminat.
- Segona ronda: en la segona versió del joc, es repeteix el ball al voltant de les cadires mentre hi hagi música. Quan s'acaba la música, l'objectiu és que TOTES les persones estiguin enfilades a dues o tres cadires. Aquest cop, tot i que a cada ronda es van eliminant cadires (dues o tres al principi, i d'una en una cap al final del joc), no s'eliminen persones. Tot el grup guanya quan totes les persones aconseguixen estar damunt de les cadires sense cap peu ni cap mà tocant a terra.
- Convideu l'alumnat que parli amb la seva família de quines maneres coopera cada persona amb les tasques de casa, i valoreu si això és molt o poc.

Valoració i conclusions:

- Sobre la cooperació: com us heu sentit en la primera ronda (competitiva)? Com us heu sentit en la segona ronda (cooperativa)? Qui guanyava en la primera ronda? Qui guanyava en la segona? Quina de les dues versions del joc preferiu i per què? Al circ, per què penseu que preferim la segona versió a la primera? Si penseu en la vostra classe, en el pati, se us acudeixen exemples de competició (com en la primera ronda) en què ningú no s'ajuda? Se us acudeixen exemples de cooperació (com en la segona ronda) en què tots us ajudeu per aconseguir el joc?
- Sobre l'estima envers les altres persones: en la versió competitiva, heu animat els altres a guanyar o a perdre? De quina manera? En la versió cooperativa, heu animat els altres a guanyar o a perdre? De quina manera? Us agrada que us diguin que feu les coses bé? En general, a classe esteu acostumats a animar els altres quan fan les coses bé?

ACTIVITAT: “MENJACLOSQUES”

Intenció educativa:

- Reconèixer quines emocions tenim (positives i negatives)
- Identificar quins motius ens fan sentir així (necessitats cobertes i no cobertes sota d'aquestes emocions)
- Comprendre les necessitats de les altres persones

Resum: Elaboració d'un menjaclosques amb emocions i fets o necessitats

Temps: 20 minuts

Tipus: Activitat tranquil·la

Grup: Activitat individual i per parelles

Material: Un full de paper per persona, material per escriure

Desenvolupament:

- Fabricar un menjaclosques de paper, seguint el model proposat més avall.
- Quan estigui fet, desplegueu el menjaclosques i escriviu, a les caselles indicades, quatre emocions negatives (podeu escollir entre ràbia, por, tristesa, enveja, fàstic i vergonya) i quatre emocions positives (escolliu, per exemple, entre amor, alegria, serenitat, plaer, gratitud, il·lusió).
- Per a cada emoció negativa, escriviu quines coses els falten (necessitats no cobertes) per motivar aquesta emoció. Per a cada emoció positiva, escriviu quines coses sí que han tingut (necessitats cobertes). Escriureu aquests motius a les caselles corresponents, com en el dibuix de més avall. L'alumnat haurà de compartir el que ha escrit al seu menjaclosques amb una altra persona, de manera que val més escriure-hi només coses que les altres persones puguin saber, i preferentment exemples de casos passats dins de l'escola.
- Jugueu al menjaclosques per parelles amb altres persones de la classe. Això us ajudarà a saber quines coses fan enfadar o fan contentes les altres persones de la classe. I també ser més conscients de les vostres pròpies emocions i necessitats.

FER UN MENJACLOSQUES DE PAPER: https://youtu.be/jx_XRpWlJl0

Valoració i conclusions:

En general, quines coses us fan sentir ràbia? Quines coses us fan posar tristos? Quines coses us fan estar alegres? Quines coses us fan sentir il·lusió?

Ha estat fàcil o difícil escollir els quatre sentiments positius i negatius? Ha estat fàcil o difícil identificar les necessitats que hi ha darrere d'aquests sentiments? Quan teniu un sentiment fort, us atureu a pensar què és allò que us fa sentir així? Si teniu sentiments negatius forts, com ara la ràbia, l'enveja, la vergonya... com acostumeu a reaccionar? Com creieu que podríeu fer-ho d'una altra manera?

I ara que coneixeu una mica millor els motius que fan que un company o una companya se senti d'una manera determinada, de què creieu que us pot servir això?

Altres indicacions:

El fet que les emocions s'anomenin “negatives” o “positives” no correspon a una càrrega de valor, sinó al fet que les “negatives” es tenen quan tenim una necessitat no coberta, i les positives, quan tenim una necessitat coberta.

Les emocions positives i negatives, efectivament, són indicadors que ens permeten adonar-nos de quan tenim alguna necessitat, que sigui essencial per a nosaltres, satisfeta o insatisfeta. Arribar a identificar aquestes necessitats, però, no és tan fàcil: requereix molta autoreflexió, i molta pràctica per distingir les necessitats reals d'altres que no ho són (projeccions sobre l'altra persona, etc.).

Per a aquest exercici, atès que es tracta d'una activitat aïllada, no cal que l'alumnat identifiqui les necessitats cobertes o no cobertes darrere de les emocions (això seria òptim), sinó, almenys, reconèixer la situació que ha provocat aquest sentiment.

FASE 3: ANALITZAR CONFLICTES (PROPER S I ALLUNYATS)

FASE	TEMÀTICA	ACTIVITATS
3 (setmanes 5-6) Analitzar conflictes (propers i allunyats)	<ul style="list-style-type: none"> • Capacitat de frenar la violència directa (física, verbal i psicològica) d'altres en les relacions interpersonals • Coneixement de tipus de conflictes a l'aula i en la realitat propera, i capacitat de comparar-los i d'argumentar si són violents o no • Anàlisi del procés dels actors implicats i de les postures de cada part en un conflicte interpersonal o local • Coneixement dels mecanismes de transformació de conflictes (provenció, normes de grup, anàlisi i negociació, mediació, reparació) segons la fase en què es trobi el conflicte • Capacitat de formular normes de classe que promoguin la convivència i de preveure mesures que siguin reparadores 	Activitat: “Imatges de violència” Activitat: “Anàlisi de conflicte” Activitat opcional: “Actitud conflictiva” Activitat: “Una altra escola és possible”

ACTIVITAT OBSERVACIÓ: “IMATGES DE VIOLÈNCIA”

Intenció educativa:

- Identificar casos de violència (directa, estructural, cultural) que hagin tingut lloc al centre escolar
- Reflexionar sobre formes de frenar la violència directa (física, verbal i psicològica) d'altres en les relacions interpersonals

Resum: L'alumnat representa com si fossin estàtues escenes de violència que han tingut lloc al centre escolar, i discuteixen formes de prevenir aquesta violència

Temps: 50 minuts

Tipus: Activitat de teatre imatge

Grup: En grups de 6 persones

Material: -

Desenvolupament:

- En grups de sis persones, cada grup ha de decidir quina situació de violència vol mostrar, que hagi tingut lloc a l'escola o a prop, i representar-la sense dir ni una paraula davant de la resta dels grups, com si fos una foto, sense parlar. Les sis persones del grup han d'aparèixer en aquesta foto fixa, amb el rol que decideixi el grup (amb cinc minuts n'hi hauria d'haver prou per decidir quin cas es vol representar i repartir què representarà cada persona).
- Un per un, cada grup surt a mostrar la seva foto fixa, mentre que les altres persones han de descriure primer el que veuen a les imatges, i després interpretar de quina violència o injustícia es tracta.

Valoració i conclusions:

Quins exemples de violència han aparegut a les vostres imatges? Tothom està d'acord que aquest tipus de violència té lloc a la vostra escola? Creieu que és una cosa que ha passat poques vegades o força vegades? Dins d'aquests exemples de violència, quins tipus de violència veieu, quines categories?

Creieu que, en alguns dels casos que heu representat, es poden prendre mesures perquè no passin? Què es podria fer per prevenir aquests casos de violència?

ACTIVITAT: "ANÀLISI DE CONFLICTE"

Intenció educativa:

- Aprendre a analitzar un conflicte
- Analitzar les emocions i aplicar l'empatia per entendre les necessitats de les parts implicades en el conflicte
- Identificació de diferents conflictes a l'aula

Resum: Observació i preguntes sobre una imatge perquè l'alumnat tregui les seves pròpies conclusions

Temps: 15 minuts

Tipus: Observació

Grup: Activitat individual i per parelles

Material: Ordinador i projector per projectar la imatge en gran a la classe, o bé fotocòpies de la imatge

Desenvolupament:

- Primer, projecteu el vídeo: "[Elbow room](#)"
- Demaneu a l'alumnat que apliqui la pauta d'anàlisi de conflictes per analitzar les persones involucrades, el procés del conflicte i els problemes de fons (vegeu la taula que s'adjunta tot seguit).
- Un cop emplenada la taula, i per parelles, demaneu que comparin els seus exercicis amb els d'una altra persona i que valorin quines respostes són més objectives o si hi ha alguna resposta que sembla interpretar o jutjar les parts.

Valoració i conclusions:

Què creieu que està passant? Quins sentiments identifiqueu en els personatges? Quina progressió de sentiments observeu entre els dos oficinistes? I juntament amb aquestes emocions, com va reaccionat cadascú a mesura que avança la història? En quin moment diríeu que comença a haver-hi violència en el vídeo? A partir de quin moment el conflicte es comença a resoldre sense violència?

Què penseu que necessita cada personatge? Què penseu de les altres persones de l'oficina? Ajuden o dificulten que es resolgui el conflicte?

Us recorda alguna baralla que hagi pogut tenir lloc entre persones de la classe? Què va passar? Què va fer cada persona implicada?

Ubiqueu en la gràfica sobre les "Formes d'intervenció en les diferents fases del cicle del conflicte", en quina fase del conflicte es van movent els personatges de l'animació.

Altres indicacions:

Aquesta escena es pot relacionar molt fàcilment amb possibles baralles a l'aula. És rellevant ressaltar els diferents rols de les persones (les que peguen, les que separen, les que són indiferents). En qualsevol cas de violència o d'assetjament escolar, el paper de les terceres persones és essencial, i per això és molt important conscienciar també les persones alienes al cas de violència.

Noms	PERSONATGE VERD	PERSONATGE BLAU
Persona: Com és aquesta persona? (forta/dèbil, calmada/nerviosa...)		
Problema: Què vol aquesta persona?		
Procés: Com intenten solucionar el conflicte al principi de la història? Aquestes persones es parlen i s'escolten? (amb respecte/s'insulten, s'escolten/no...)		
Com solucionen el conflicte al final de la història?		
Quines coses són les més importants per solucionar un conflicte?		

ACTIVITAT OPCIONAL: "ACTITUD CONFLICTIVA"

Intenció educativa:

- Analitzar les actituds davant d'un conflicte al centre escolar
- Conèixer diferents tipus de conflictes a l'aula
- Analitzar les actituds en un conflicte interpersonal o local

Temps: 40 minuts

Tipus: Activitat d'expressió corporal

Grup: Grup-classe

Material: -

Desenvolupament:

- El grup s'ha de col·locar en cercle mirant cap a fora. A cada situació de conflicte a l'escola plantejada pel professor o professora, cada persona ha de girar-se al més de pressa possible representant com una estàtua quina creu que seria la seva reacció (la reacció de cadascuna, individualment) en una situació com aquesta. Alguns exemples de preguntes poden ser:
 - ✓ "Estàs jugant a bàsquet i creus que t'han fet una falta, però l'altre equip no ho reconeix. Què fas?"
 - ✓ "En sortir de l'escola veus com unes alumnes més grans insulten i amenacen una alumna que no té gaires amigues. Què fas?"
 - ✓ "Avui has de presentar un treball en grup, però una de les persones no ha fet el que li tocava i tens

por que us posin mala nota a tots per culpa d'una del grup. Què fas?"

- En girar-se, mantenint la posició i sense parlar, les persones s'han d'agrupar amb altres persones que hagin representat una reacció semblant.
- A partir d'aquí, analitzeu les diverses actituds que han sortit representades pels diferents grups, tenint en compte que el grup que està sent analitzat no pot parlar fins que la resta de les persones hagi descrit i interpretat la reacció.

Valoració i conclusions:

Hi ha algunes actituds que creieu que faciliten més la resolució dels conflictes? I altres actituds que la dificulten? Quines actituds creieu que adopteu més sovint? Què us sembla l'actitud de no fer res? Ajuda o dificulta la resolució d'un conflicte?

Què feu perquè nenes i nens, perquè gent de tots els colors de pell puguin fer les mateixes coses si volen? Creieu que una part d'aquest món en pau podria tenir lloc a l'escola?

Què faria falta perquè fos així: què podríeu fer vosaltres per a una escola en pau? Què podrien fer els professors i professores, les monitores i monitors del menjador, el personal de neteja, les cuineres i cuiners, etc., perquè l'escola i el món tinguessin una miqueta més de pau?

Altres indicacions:

Aquesta activitat serveix per introduir el quadre de Thomas i Kilmann sobre actituds davant del conflicte (jo guanyo-tu guanyes / jo guanyo-tu perds, etc.). La reflexió de valoració i conclusions hauria de dur a introduir aquest model.

Per a les situacions d'"imatges de violència" (per deixar clar que conflicte i violència no són el mateix, seria preferible que no tots els exemples utilitzats per a aquesta activitat siguin casos que hagin comportat violència).

ACTIVITAT OPCIONAL: "UNA ALTRA ESCOLA ÉS POSSIBLE"

Intenció educativa:

- Anàlisi de tipus de conflictes i de casos de violència al centre escolar
- Reconèixer el valor de les normes com un instrument valuós de regulació de la convivència
- Proposta de mecanismes de transformació de conflictes (provenció, normes de grup, anàlisi i negociació, mediació, reparació) segons la fase en què es trobi el conflicte

Resum: Anàlisi del tipus de conflictes i casos de violència que hi ha a l'escola, per proposar mesures escolars que responguin a aquests i a altres casos

Temps: 50 minuts

Tipus: Activitat analítica

Grup: En cinc grups

Material: Cinc plànols ampliats de l'escola i els voltants, pintats en una cartolina o com a fotocòpia ampliada

Desenvolupament:

- Recordeu activitats ja fetes (activitat ... i ...) i recordeu entre professorat i alumnat quins casos de violència i de conflicte va identificar a l'escola.
- Dividint el grup-classe en cinc grups, demaneu a cadascun que marqui, sobre un plànol de l'escola i els voltants, quina mena de baralles o de conflictes hi ha: els que va representar la setmana passada i altres en els quals pugueu pensar avui. Hi ha algun tipus de problema als passadissos o anant cap a classe? Hi ha baralles al pati? Nois i noies fan servir el pati de manera idèntica? Qui fa servir més espai/menys? Qui fa servir l'espai central/els costats? Les persones de diferent origen cultural fan servir el pati de manera similar o hi ha diferències? Hi ha baralles o intimidacions en entrar i sortir de l'escola o en parcs de prop de l'escola? Tenint en compte totes aquestes preguntes, marqueu les baralles o els conflictes potencials amb un dibuix, i/o escrivint quins problemes hi ha.
- Arribats a aquest punt, presenteu la gràfica de les diferents "Formes d'intervenció en les diferents fases del cicle del conflicte" (provenció quan el conflicte és latent; anàlisi i negociació quan és un conflicte obert; mediació si la negociació directa entre les parts no ha tingut efecte...).
- Després d'aquesta anàlisi preliminar, cada grup se centrarà en un espai diferent (millor prioritzar espais en els quals hàgiu identificat possibles conflictes), com per exemple: les aules; el pati; els passadissos; el gimnàs i el camí cap a l'escola i els voltants. Cada grup té la tasca d'imaginar quines mesures es podrien prendre per tenir una escola amb menys violència i amb conflictes més ben gestionats.

Valoració i conclusions:

Com us imaginaríeu aquest espai (aules, pati...) de forma diferent? Com creieu que es podria posar fi a les formes de violència que heu identificat? Recordeu quines són les normes de classe i/o les de l'escola.

En què creieu que ajuden les normes perquè us entengueu? Hi afegiríeu alguna norma? Quines normes creieu que hi podria haver en cadascun dels espais per reduir aquesta violència? Quan acabeu de repensar les normes en grup, presenteu les vostres propostes a la resta dels grups.

Discutiú entre vosaltres sobre les normes proposades. Us sembla que poden funcionar per prevenir la violència? Us semblen justes?

Altres indicacions:

Les normes són una de les mesures, però no les úniques, per prevenir la violència i provenir els conflictes. Pot ser útil, per diversificar el tipus de respostes, donar més exemples de mesures per resoldre els conflictes, com la provenció, la mediació, etc.

FASE 4: PARTICIPAR PER A LA PAU

FASE	TEMÀTICA	ACTIVITATS
4 (setmanes 7-8) Participar per a la pau	<ul style="list-style-type: none"> • Coneixement de formes per promoure la pau en l'entorn proper i a nivell mundial (dret a la pau, educació per a la pau, control de recursos naturals...) • Valoració crítica de diferents alternatives per decidir quines contribueixen més a millorar aspectes de l'organització d'aula o de centre • Coneixement de la dimensió internacional 	Activitat: "Quins problemes hi ha?" Activitat: "El poder dels petits canvis"

ACTIVITAT: “QUINS PROBLEMES HI HA?”

Intenció educativa:

- Conèixer la dimensió internacional de la pau
- Comprendre algunes de les causes de la violència i de les guerres
- Practicar la cooperació

Temps: 60 minuts

Tipus: Activitat tranquil·la, però que requereix discussió entre l'alumnat

Grup: Grup-classe dividit en 6 grups, i després en 5

Material: Fotocòpies de les fitxes “Quins problemes hi ha?” per als grups d'experts

Desenvolupament:

- Dividim la classe en sis grups de cinc membres cadascun. Els membres de cada grup llegeixen la mateixa peça d'informació. Cada membre del grup llegeix el text, comenta la informació i comparteix els aspectes claus amb el seu “grup d'experts”. (5 minuts per a la lectura, 10 minuts per comentar el que han entès).
- Tot seguit, es formen 5 grups heterogenis de 6 persones cadascun, en els quals cada grup està format per un “expert” d'un tema diferent. Cada membre del grup de base heterogeni comparteix el que ha llegit en el seu grup “d'experts”. Per acabar, entre tots han de fer un dibuix o un mapa mental que reculli totes les causes de la violència i la guerra que han identificat. (Uns 20 minuts per explicar-se les diferents causes, i 15 per fer el dibuix/mapa mental.)

Altres indicacions:

Vegeu descripcions de la dinàmica del trencaclosques (jigsaw) per grups d'experts a:

<https://inclusioncalidadeducativa.wordpress.com/2015/09/12/tecnicas-de-aprendizaje-cooperativo>

Lectures per als grups d'experts

Grup 1 – Recursos naturals

Quin problema hi ha?

On diríeu que hi ha més guerres, als països pobres o als rics?

Se sol pensar que la principal causa de les guerres és la pobresa. En realitat, moltes vegades les guerres no es deuen al fet que els països siguin pobres, sinó al fet que són **extremament rics**. Rics en metalls o en minerals preciosos o altres recursos naturals.

L'explotació d'aquestes riqueses és alhora la causa i la conseqüència de les guerres. La **causa** perquè és la competició entre governs, grups d'oposició o multinacionals pel control sobre les riqueses allò que fa que hi hagi guerra. La **conseqüència** perquè, un cop en guerra, els soldats i els guerrillers necessiten aquestes

recursos naturals per continuar comprant armes i municions i pagar els seus sous.

Els recursos naturals més relacionats amb les guerres són el petroli, el gas, els diamants, les fustes precioses, l'or, el coltan, la cocaïna, l'opi o el cànnabis. Els països més rics en aquests recursos pateixen la "maledicció de la riquesa": com més recursos, i com més corrupció en la gestió, més risc de caure en guerra.

Grup 2 – Empreses que fan negoci amb la guerra

Quin problema hi ha?

Es diu que en els conflictes armats **tots hi perden**, perquè en tots els bàndols moren persones i perquè tots els territoris implicats queden danyats.

Però en les guerres també hi ha algunes persones que **hi guanyen**, i que hi guanyen molt. Són els empresaris que s'enriqueixen amb les guerres.

Fins fa alguns anys, les empreses que treien profit de les guerres eren principalment **les que fabricaven armes**.

Actualment són tota mena d'empreses, també les que ofereixen **productes o serveis no militars**. Poden ser, a més de les que fabriquen armes, empreses de seguretat (seguretat privada, de mercenaris, d'articles de protecció, etc.), o empreses que guanyen contractes per reconstruir un país arrasat després d'una guerra (empreses constructores de carreteres, d'infraestructures, de telecomunicacions, etc.).

Això no representa només un problema ètic, perquè fa que hi hagi persones que s'enriqueixin de les desgràcies dels altres. També hi ha proves que unes quantes empreses han col·laborat perquè hi hagi guerres per poder enriquir-se després.

Grup 3 – Els bancs que inverteixen en armes

Quin problema hi ha?

Quan deixes els teus diners en un banc en lloc de guardar-los en un mitjà o sota del matalàs, el banc els fa servir per crear més diners.

Amb els diners de la clientela, els bancs concedeixen préstecs i **inverteixen en tota mena d'empreses**. Més d'una vegada passa que, entre aquestes empreses, n'hi ha que fabriquen armes o que no respecten els drets humans (exploten les treballadores, fan treballar menors d'edat que no van a escola, no respecten les terres dels pobles indígenes, etc.).

Si no vigiles en quin banc els deixes, és possible que indirectament els teus diners estiguin contribuint a la indústria militar, a la violació de drets humans i, a les guerres.

La banca ètica: és un tipus de banc que aplica criteris ètics en les seves inversions i en el seu finançament. És més fiable perquè els teus diners no acabin finançant empreses d'armes, entre altres negocis bruts.

Grup 4 – La (falta de) democràcia

Quin problema hi ha?

Tot i que no hi ha receptes infal·libles per a la pau, sí que hi ha alguns ingredients indispensables.

Un d'aquests ingredients és tenir un sistema realment democràtic. Hi ha una relació clara entre la falta de

democràcia i la guerra. Com menys democràcia, més violència. Els països més autoritaris i els més corruptes solen caure més fàcilment en conflictes armats, mentre que els més democràtics solen tenir més mecanismes per resoldre els conflictes de manera constructiva.

Una condició perquè hi hagi pau, per tant, és que els països siguin al més democràtics i transparents possible. Això implica tenir formes d'organitzar-se i de prendre decisions inclusives –que no es governi per afavorir els blaus o els grocs, els més nombrosos o els poderosos, sinó a tots– i prendre mesures contra la corrupció.

La **democràcia** ("govern del poble", en grec) és un sistema de presa de decisions en el qual es té en compte la voluntat de cada membre del grup.

La **corrupció** és l'"abús del poder per al benefici propi". La corrupció pot ser legal o il·legal (d'acord amb la definició de Transparència Internacional).

Grup 5 – La pobresa i la desigualtat

Quin problema hi ha?

Què creus que és el mínim que hauria de tenir la gent per viure bé? Què és el mínim que hauríem de tenir tots? I el màxim?

Un altre ingredient indispensable per a la pau és que no hi hagi ni pobres ni rics, que no hi hagi desigualtats tan grans.

Per tal que no hi hagi persones **pobres**, cal oferir més mitjans perquè puguin cobrir les seves necessitats. Perquè no hi hagi persones molt **riques**, cal fer tot el possible per redistribuir la riquesa i buscar l'equitat més gran possible.

Actualment, una de cada nou persones al món passa gana, i una de cada dues viu amb menys de 2 dòlars al dia. Pel que fa als rics, són pocs, però acumulen quantitats impensables de diners: es calcula que des del 2016 l'1% de les persones més riques del món acumulen el 99% de la riquesa mundial.

Les desigualtats, sobretot entre pobres i rics, són de grups (nacionals, religiosos, ètnics, etc.) diferents, i poden portar a la violència armada. Per això és important que el desenvolupament sigui per a tothom, per a tots els països, per a totes les persones i per a tots els grups dins dels països; que es cobreixin les necessitats de les poblacions, i que es redueixin les desigualtats fins a eliminar-les.

La **igualtat** seria que totes les persones tinguessin el mateix (la mateixa riquesa, el mateix accés a l'educació, etc.).

La **desigualtat** és quan això no passa, i hi ha moltes diferències entre el que tenen els uns i el que tenen els altres, dins d'un país, o en l'àmbit mundial.

A diferència de la igualtat, l'**equitat** no busca que totes les persones tinguin el mateix, sinó que es distribueixi la riquesa segons les necessitats de cada persona.

El **desenvolupament** és "la millora constant del benestar de tota la població i de tots els individus (...)." (Declaració sobre el Desenvolupament, 1986)

Grup 6 – Discriminació dels grups que estan en minoria

Quin problema hi ha?

Ets home, dona, transexual? Del Betis, del Madrid, del Celta de Vigo? Tens la pell ocre, rosada, marró, vermellosa? Parles bable, gallec, mexicà? De quines majories i minories sents que formes part?

Els països, les ciutats, els pobles, tenen una **població diversa** i alberguen tota mena de minories. En 45 països entre el 10% i el 25% de la població pertany a minories ètniques o religioses. En 110 països més del 25% de la població total són minories.

Les **minories ètniques, culturals o lingüístiques** solen viure en **condicions molt pitjors** que la resta de la població del seu país: les minories solen ser més pobres i tenir menys drets que les majories.

La **discriminació** de les minories no és sostenible. Molts conflictes armats tenen lloc perquè un grup minoritari està discriminat. En canvi, prendre mesures específiques per protegir les minories i que puguin complir amb els seus drets augmenta la cohesió social i afavoreix la pau.

Les **minories** són grups nacionals, ètnics, religiosos, lingüístics o d'orientació sexual que sumen menys de la meitat de la població d'un país o d'una regió o un grup.

Discriminar és tractar de manera injusta persones o grups pel fet de pertànyer a una minoria, sense respectar la igualtat de drets.

MÉS INFORMACIÓ:

- ✓ Convenció sobre les armes biològiques, signada per l'Assemblea General de les Nacions Unides l'any 1975;
- ✓ Convenció sobre armes químiques, signada per l'Assemblea General de les Nacions Unides l'any 1997;
- ✓ Convenció d'Ottawa que prohibeix les mines antipersona, signada el 1997;
- ✓ Resolució 1325 del Consell de Seguretat de les Nacions Unides que demana més implicació de les dones en els processos de pau, aprovada l'any 2000;
- ✓ Protocol facultatiu que prohibeix la utilització de menors soldat, aprovat l'any 2000;
- ✓ Convenció internacional contra el reclutament, la utilització, el finançament i l'entrenament de mercenaris, de les Nacions Unides, que va entrar en vigor el 2001;
- ✓ Creació l'any 2002 del Tribunal Penal Internacional per jutjar els crims de guerra;
- ✓ Procés de Kimberley creat l'any 2003, per certificar que els diamants estan desvinculats del finançament de conflictes armats;
- ✓ Convenció sobre les bombes de dispersió, signada el 2010;
- ✓ Tractat Internacional sobre el Comerç d'Armes, signat per l'Assemblea General de les Nacions Unides l'any 2014;
- ✓ Prohibició de l'ús d'armes nuclears, signada per l'Assemblea General de les Nacions Unides l'any 2017;
- ✓ Resolució 2250 del Consell de Seguretat de les Nacions Unides sobre Joventut, Pau i Seguretat, que obliga a implicar els joves en els processos de pau.

Pot ser útil veure el vídeo de [Global Peace Index](https://www.globalpeaceindex.org/) sobre avenços i retrocessos.

ACTIVITAT OPCIONAL: “EL PODER DELS PETITS CANVIS”

Tot seguit, proposem una activitat més desenvolupada, partint de la que hi ha a la proposta didàctica.

Intenció educativa:

- Conèixer possibles accions de pau
- Valoració crítica de diferents alternatives de pau
- Promoure la participació de l'alumnat en iniciatives de pau

Resum: Elaboració de cartells sobre petits gestos per a la pau, a partir d'entrevistes fetes al barri

Temps: 50 minuts (i entrevistes com a treball previ), si només s'elabora el cartell; 1 hora i 30 minuts, si es calculen les dades (mitjanes, percentatges) a classe

Tipus: Activitat de recerca (enquestes) i d'expressió plàstica

Grup: Activitat individual o grupal

Desenvolupament:

- Es recuperen els sis problemes per a la pau identificats en l'exercici “Quins problemes hi ha?” (els recursos naturals, les empreses que fan negoci amb les guerres, els bancs que inverteixen en armes, la manca de democràcia, la pobresa i la desigualtat, i la discriminació de les minories).
- També es recorda tot el que hem anat treballant durant les fases anteriors.
- Es divideix la classe en quatre grups. Cada grup treballarà un dels temes. Primer pensant en quins problemes hi ha i després buscant solucions possibles a cadascun dels problemes que es plantegen.
- Els grups es poden recolzar en petites entrevistes que poden fer a familiars, veïns, estudiants d'altres cursos, professors i professores del centre...

Per a això:

- ✓ Explicaran el problema que volen solucionar;
- ✓ Explicaran les seves pròpies idees i preguntaran què creuen que podrien fer les persones per contribuir a posar fi a aquest problema, apuntant totes les idees que aportin.
- Un cop a classe, cada grup ha d'ajuntar totes les idees de petits grans gestos recopilades, fent la llista d'accions més llarga possible.
- D'aquesta llista, decideix: què creieu que podríeu fer vosaltres com a classe? A partir de la proposta escollida, cada grup pot elaborar un cartell, al més imaginatiu possible, explicant el problema i la proposta d'acció.

Valoració i conclusions:

- Sobre les entrevistes: fins a quin punt la gent entrevistada coneixia el problema plantejat? D'entre les persones entrevistades que coneixien el problema, quina proporció ha sabut proposar idees d'acció per respondre a aquest problema? Quantes ja han pres mesures al respecte i segueixen alguna d'aquestes propostes d'acció? Creieu que les propostes formulades poden contribuir realment a canviar el problema? Farien falta més coses?

- Sobre l'elaboració de cartells: com heu aconseguit sintetitzar el problema? Quina mena d'accions heu seleccionat? Amb quin criteri? Creieu que és fàcil fer gestos per la pau? Creieu que permet canviar les coses, o fan falta molts més gestos?

Altres indicacions:

A més de fer entrevistes a un públic general amb una funció de sensibilització de l'entorn, l'alumnat pot entrevistar actors especialitzats en el tema per obtenir respostes més específiques sobre el tema plantejat, com ara organitzacions de promoció de la pau, dels drets humans, d'empoderament de les minories, etc. Si es vol reforçar l'aspecte de recerca de l'activitat, es poden plantejar algunes preguntes perquè l'alumnat elabori estadístiques. Per exemple, després de la pregunta 1, es pot preguntar si coneixien aquest problema (resposta Sí/No i calcular la proporció de respostes). Després de la informació 2, preguntar si coneixien aquesta proposta d'acció (resposta Sí/No i calcular la proporció de respostes), i si l'han aplicat mai (resposta Sí/No i calcular la proporció de respostes). O amb la resposta 3, calcular la mitjana de quantes propostes d'acció formulen les persones i/o fer una gràfica circular mostrant quantes vegades s'ha esmentat cada proposta (vegeu exemple de fitxa d'entrevistes més avall).

Exemples d'accions per a la pau sobre les temàtiques plantejades en l'activitat anterior:

Petites accions sobre Recursos naturals. Dona una vida ben llarga als productes electrònics

Als ordinadors, als telèfons i en altres productes electrònics hi ha un mineral molt preuat, el coltan, que es troba en molt pocs llocs del món. El 80% del coltan mundial és als Grans Llacs, al cor de l'Àfrica, i enriqueix guerrillers i mercenaris. Cada cop que canviïs un producte electrònic, consumeixes coltan.

No canviïs els teus productes electrònics a la lleugera. Fes-los servir fins que deixin de funcionar. Quan els vulguis canviar, porta'ls a reciclar perquè el coltan pugui ser reaprofitat.

Petites accions sobre Empreses que fan negoci amb la guerra. Evita consumir productes d'empreses que es beneficien de les guerres

Les empreses més insospitades es poden estar enriquint amb les guerres. Informa't de quines tenen negocis més vinculats amb els conflictes armats i deixa de consumir-ne els productes.

Per tal que més persones participin en el boicot, difon la informació sobre aquestes empreses, repartint tríptics informatius o marcant els seus productes amb etiquetes a les botigues, explicant quina vinculació tenen amb la guerra i convidant les persones a no consumir-los.

Podreu trobar informació sobre aquestes empreses a [Notícies dels especuladors de la guerra](http://www.wri-irg.org/es/epublish/20) (<http://www.wri-irg.org/es/epublish/20>); [CorpWatch - War Profiteers](#), o [Who Profits](#)

Petites accions sobre Bancs que inverteixen en armes. Opta pels bancs ètics

Alguns bancs garanteixen que els diners que els deixes no seran invertits en empreses poc ètiques. En canvi, aposten per empreses d'energies renovables, que creen feina per a grups socials desfavorits, etc.

Per saber si el teu banc inverteix en armes o no, consulta l'anuari de la campanya [Don't bank on the bomb](#) (No posis diners en bombes), que analitza un per un els principals bancs del món.

Petites accions per Reforçar la democràcia. Participa

La millor manera de contribuir a la democràcia és participant directament en la presa de decisions. Implica't en associacions, en assemblees de barri o en altres organitzacions i iniciatives que incideixen en la política, ja sigui col·laborant amb les institucions (implicació en canals de participació real) o oposant-t'hi (pressió, manifestació d'oposició, creació d'alternatives, etc.).

Petites accions per Reduir la pobresa i la desigualtat. Vesteix-te de treball digne

Perquè puguis comprar roba barata, hi ha persones que treballen en condicions que freguen l'esclavitud. Per abaixar el cost del que compres, les empreses importen productes de l'altra punta del món, on dones, homes, nenes i nens treballen en jornades interminables i cobren el mínim.

Perquè la teva imatge no impliqui la pobresa i l'explotació d'altres persones, preocupa't que les teves compres siguin responsables.

Webs per reflexionar sobre el consum: [Campanya Roba Neta](#); [Consume hasta morir](#) o [Portal de Economía Solidaria](#)

Petites accions per No discriminar els grups que estan en minoria. Contamina't d'altres cultures

Tot i que d'entrada puguin semblar estranyes, totes les cultures amaguen riqueses que podem conèixer, des d'allò més superficial (menjar, roba, balls tradicionals), fins a allò més profund (concepció del món, valors). Aprèn a conèixer l'altre, perd les pors que et pugui fer i pensa de quina manera pot enriquir o complementar la teva cultura.

Font: Cécile Barbeito (2016). 122 acciones fáciles (y difíciles) para la paz. Madrid: Catarata.

FASE 5: PARTICIPAR PER A LA PAU

FASE	TEMÀTICA	ACTIVITATS
5 (setmana 9) Participar per a la pau	<ul style="list-style-type: none"> DIFUSIÓ DEL PRODUCTE FINAL 	Activitat: “Cançons per a la pau”

ACTIVITAT: “MÓN SOMIAT”

Activitat: “Cançons per a la pau”

Intenció educativa: Valorar críticament diferents alternatives de pau

Resum: Assaig i cant de la cançó que el grup-classe ha escrit al llarg de les setmanes

Temps: 30 minuts + 5 minuts

Tipus: Activitat sorollosa

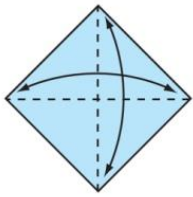
Grup: Grup-classe

Material: Còpies de la cançó, papers de colors per a les grues

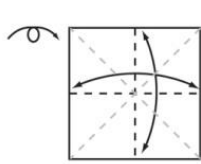
Desenvolupament:

- Es demana al grup que assagi la cançó de la qual ha escrit la lletra.
- Escriuiu les propostes de pau fetes durant les últimes setmanes, i especialment les que queden recollides a la cançó, en un paper allargat (de 7 cm x 15 cm, per exemple). Fabriqueu grues de paper, pengeu-les en un fil i, sota de cadascuna, pengeu el paper amb una proposta de petits gestos per la pau que us hàgiu compromès a fer com a classe.

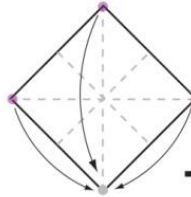
Valoració i conclusions: -

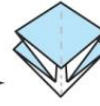
1. Start with a square piece of paper, coloured side up. Fold in half and open. Then fold in half the other way.

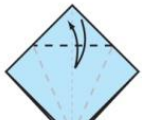
2. Turn the paper over to the white side. Fold the paper in half, crease well and open, and then fold again in the other direction

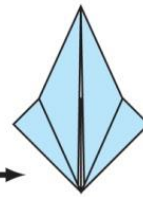
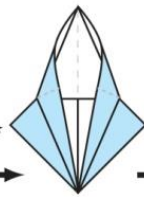
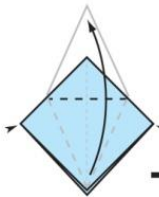
3. Using the creases you have made, Bring the top 3 corners of the model down to the bottom corner. Flatten model

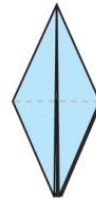
4. Fold top triangular flaps into the centre and unfold

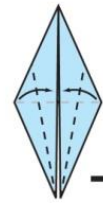
5. Fold top of model downwards, crease well and unfold

6. Open the uppermost flap of the model, bringing it upwards and pressing the sides of the model inwards at the same time. Flatten down, creasing well.

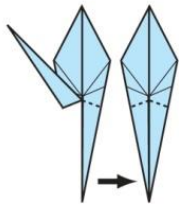
7. Turn model over and repeat Steps 4-6 on the other side.

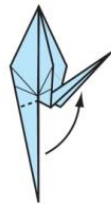
8. Fold top flaps into the centre.

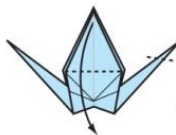
9. Repeat on other side.

10. Fold both 'legs' of model up, crease very well, then unfold.

11. Inside Reverse Fold the 'legs' along the creases you just made.

12. Inside Reverse Fold one side to make a head, then fold down the wings

Finished Crane